

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-203000
www.hkr.se

EXAMENSARBETE 15 hp

Avancerad nivå AAU62L

Våren 2012

Sektionen för lärarutbildning

Utbildning & Undervisning

En kvalitativ undersökning av pedagogers beskrivningar av den egna utbildningen och undervisningen i ämnet idrott och hälsa

Författare

Marika Malmquist
Johanna Stedt

Handledare

Ann-Christin Sollerhed

Examinator

Håkan Sandgren

www.hkr.se

Utbildning & Undervisning

En kvalitativ undersökning av pedagogers beskrivningar av den egna utbildningen och undervisningen i ämnet idrott och hälsa

Abstract

Ämnet idrott och hälsa ska främja en aktiv livsstil för eleverna och det är idrottslärares uppgift att ge eleverna möjlighet att uppleva olika aktiviteter och erbjuda nya och positiva upplevelser kring fysisk aktivitet. Detta för att skapa ett bestående intresse för fysisk aktivitet och rörelse. Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger som undervisar i grundskolans tidigare år beskriver den undervisning de själva bedriver i ämnet idrott och hälsa samt hur de beskriver sin egen utbildning inom ämnet. En kvalitativ undersökningsmetod har använts där sex pedagoger intervjuades. Pedagogerna har olika utbildningar från olika orter i Sverige. Gemensamt för respondenterna är att de alla undervisar eller har undervisat i ämnet idrott och hälsa. Två av respondenterna har ingen utbildning inom ämnet men bedriver eller har bedrivit undervisning i idrott och hälsa för elever i grundskolans tidigare år. Resultatet visade att intresset för ämnet är en viktig faktor för att bedriva undervisning, oavsett i vilket ämne. Deras utbildning i har gett dem *stoff och kött på benen* men de anser även att deras genuina intresse för idrott och hälsa underlättar och har bidragit med en del kunskaper till undervisning för eleverna i grundskolans tidigare år.

Ämnesord: Intresse för ämnet, attityder till undervisning, utbildning, motorisk inläring, motorisk utveckling, motorik, idrott och hälsa och pedagoger.

Innehåll

1. INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	6
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
1.3 AVGRÄNSNINGAR.....	7
1.4 TEORETISK UTGÅNGSPUNKT.....	8
1.5 DEFINITIONS AVGRÄNSNINGAR	9
1.5.1 Utbildade	9
1.5.2 Generalister	9
1.5.3 Specialister.....	9
1.5.4 Idrottslärare.....	9
1.5.5 PE.....	9
1.5.6 Grundskolans tidigare år	9
2. LITTERATURGENOMGÅNG.....	10
2.1 DEFINITIONER	10
2.1.1 Motorik	10
2.1.2 Motoriskt beteende	10
2.1.3 Motorisk utveckling	10
2.1.4 Motoriskt lärande.....	11
2.1.5 Fysisk aktivitet	11
2.2 MOTORIK	11
2.2.1 Skolans påverkan och roll	11
2.3 UTBILDNING I SKOLÄMNET IDROTT OCH HÄLSA	13
2.4 PEDAGOGERS INTRESSE FÖR UNDERVISNING I IDROTT OCH HÄLSA	16
2.5 PEDAGOGERS ERFARENHETER AV FYSISK AKTIVITET OCH IDROTT	17
2.6 ATTITYDER TILL ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA	18
2.7 SAMMANFATTNING AV TEORETISK UTGÅNGSPUNKT OCH LITTERATURGENOMGÅNG.....	19
3. METOD.....	19
3.1 SEMISTRUKTURERADE INTERVJUER	20
3.2 URVAL	21
3.3 TEORETISK ANSATS	21
3.4 PILOTSTUDIE	22
3.5 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT AV INSAMLINGEN AV DET EMPIRISKA MATERIALET	22
3.6 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID BEARBETNINGEN AV DET EMPIRISKA MATERIALET	23
3.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	23
4. RESULTAT OCH ANALYS	24
4.1 PEDAGOGERNAS BAKGRUND	25
4.2 UNDERVISNING	27
4.3 MOTORIK OCH FYSISK AKTIVITET.....	29
4.4 UTBILDNING.....	30
4.5 KUNSKAPSKVALITÉER HOS PEDAGOGEN	32
5. DISKUSSION.....	34
5.1 PEDAGOGERNAS BAKGRUND	34
5.2 UNDERVISNING	35
5.3 MOTORIK OCH FYSISK AKTIVITET.....	36
5.4 UTBILDNING.....	37
5.5 KUNSKAPSKVALITÉER HOS PEDAGOGEN	40
5.6 SLUTSATS.....	40
5.7 METODDISKUSSION	41
5.8 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	42
5.9 AVSLUTANDE REFLEKTIONER.....	43

6. SAMMANFATTNING	43
REFERENSLISTA	45
BILAGA 1	50
BILAGA 2	51
BILAGA 3	52
BILAGA 4	53
BILAGA 5	55

Förord

Det finns ett stort intresse från vår sida för elevers motorik. Denna undersökning är ett steg i rätt riktning för att ta reda på hur pedagogerna i grundskolans tidigare år beskriver den egna undervisningen i idrott och hälsa samt deras upplevelser av lärarutbildningens omfattning av ämnet. Det krävs engagemang och kunskap för att utveckla ett intresse och positiva attityder till ämnet idrott och hälsa.

Vi vill ge ett stort tack till rektorer och pedagoger som har ställt upp och gjort det möjligt att genomföra vår intervjustudie. Vi vill även tacka Ann-Christin Sollerhed, vår handledare som har fått oss på rätt spår när vi tappat fokus och som varit ett stort stöd under det här examensarbetet.

Kristianstad 23/5

Johanna Stedt & Marika Malmquist

1. Inledning

År 1839 blev det obligatoriskt att skolorna skulle ha gymnastiklärare men det skulle dröja några år innan ämnet, som då kallades gymnastikundervisning, infördes i skolorna (Annerstedt, 2001). Dagens undervisning i ämnet idrott och hälsa i skolorna ska uppmana eleverna till att vara fysiskt aktiva (Lgr 11, 2011). Det är rimligt att påstå att det finns illavarslande tendenser då allt för stora grupper av ungdomar tenderar att ha för låg aktivitetsnivå. Detta innebär att de riskerar att drabbas av försämrad hälsa åtminstone i längre tidsperspektiv vilket gör att den fysiska aktiviteten under skoltid kan ha stor betydelse för de grupper som inte är aktiva på sin fritid (Ekblom och Nilsson, 2000).

Barns motoriska utveckling börjar tidigt, de har under de tidiga åren lättare för att ta till sig nya erfarenheter som utvecklar deras motoriska färdigheter. Det är viktigt att arbeta med motorisk utveckling för att ge barnen bästa möjliga förutsättning för god utveckling. Huitfeldt, Bergström, Tärnklev, Huitfeldt och Ågren (1998) och Langlo-Jagtøien, Hansen och Annerstedt (2002) menar att det är viktigt att läraren i idrott och hälsa har kunskaper om hur elever utvecklar motoriska färdigheter samt att de kan bidra med miljöer som främjar barnens motoriska utveckling. Eftersom den motoriska utvecklingen är viktig för elever, inte bara i ämnet idrott och hälsa utan även i andra sammanhang är det viktigt att idrottsläraren innehar den kompetens som krävs för att undervisa elever i en skola för alla. Sandborgh och Stening-Furén (1985) menar att rörelsen har stor betydelse för barns totala utveckling, det krävs en rad samordningar av nerver, muskler och hjärnverksamhet. Eleverna behöver få all rörelsestimulans som de behöver för att nå bästa möjliga utveckling inom alla områden.

Intresset från vår sida är att utveckla idrottsämnet eftersom vi starkt tror på rörelse och fysisk aktivitet som hälsofrämjande och viktigt. Därför undersöks pedagogers syn på ämnet kopplat till deras utbildning. Skulle det vara bra med utbildade idrottslärare lägre ner i åldrarna?

1.1 Bakgrund

Hur många gånger hör man inte vuxna säga till sina barn ”sitt still”, detta uttalande begränsar barnens möjligheter till rörelseutveckling. Varför sätta barnen i babysitters och andra hjälpmedel när de själva kan utforska världen med de förutsättningar barnet har? (Sandborgh et al. 1985). Barn och ungdomar behöver tid och en lugn miljö för att pröva och utveckla sina rörelser, den ökade stressen i samhället främjar inte deras utveckling (Dessen, 1990).

Ejlertsson och Sollerhed (2007) menar att fysisk aktivitet har en positiv inverkan på den framtida hälsan. Undervisningen i idrott och hälsa är viktigt då den syftar till att främja ett aktivt liv. Eleverna ska utveckla allsidig rörelseförmåga, möjlighet ska ges för att utveckla de kunskaper som påverkar den fysiska förmågan (Lgr11, 2011). För att elever ska få denna möjlighet krävs det att pedagoger har förkunskaper om barns motoriska inlärning och hur de på bästa sätt lär ut fysisk aktivitet och motiverar till ett fortsatt aktivt liv. Detta förutses i läroplan och kursplan vilket är de styrdokument som en pedagog ska följa.

Enligt Skolverkets personalstatistik över tjänstgörande lärare 2011-2012 i idrott och hälsa har 79.1% av lärarna en pedagogisk högskoleexamen. Av de tjänstgörande lärarna har 85,3% en tillsvidare anställning vilket kan betyda att resterande tjänstgörande lärare inte har någon lärarexamen eller behörighet för undervisning i ämnet (Skolverket, 2012).

Nyberg och Tidén (2006) menar att en av anledningarna till att nutida barns motoriska förmåga har fått en negativ nedåtspiral kan vara den förändrade livsstilen med mer stillasittande aktiviteter.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger som undervisar i grundskolans tidigare år beskriver den undervisning de själva bedriver i ämnet idrott och hälsa samt hur de beskriver sin egen utbildning inom ämnet.

För att undersöka detta har följande frågeställningar formulerats:

- Hur beskriver pedagoger som undervisar i grundskolans tidiga år den utbildning de erhållit inom ämnet idrott och hälsa?
- Anser pedagoger som undervisar i grundskolans tidigare år att deras utbildning erbjöd dem kunskapskvalitéer de anser viktiga för att undervisa i ämnet idrott och hälsa?
- Vad anser pedagogerna om att införa ämneslärare i grundskolans tidigare år?

1.3 Avgränsningar

Denna studie avser att undersöka hur pedagoger som undervisar i grundskolans tidigare år beskriver den utbildning de genomfört i ämnet idrott och hälsa samt den undervisning de bedriver i ämnet. Ämnet idrott och hälsa innefattar *rörelse, hälsa och livsstil* samt *friluftsliv*

och utevistelser (Lgr 11, 2011). Eftersom motorik innefattar grunden till alla rörelse (Röthig, 1977) så är detta begrepp återkommande i denna studie.

1.4 Teoretisk utgångspunkt

Connolly ansåg att motorisk utveckling sker genom samspel mellan arv och miljö. Han ansåg att det finns en viss grad av tillförlitlighet i utvecklingen även om vissa processer är mer troliga än andra. Det är naturligt att skilja mellan utveckling och inläring (Sigmundsson och Pedersen, 2004).

Som utgångspunkt för detta arbete är teorin om motorisk utveckling som bygger på probabilistisk epigenes. Esther Thelen utvecklade en teori som kallas för dynamisk systemteori (Dynamic System Theory, DST). Thelen anser att barn under utveckling är som dynamiska system där utvecklingen är självorganiserad inom givna ramar. Drivkraften är barns vilja att utforska tillsammans med yttre motivation. Den dynamiska systemteorin ser utvecklingsprocessen som en förändring inom ett komplext dynamiskt system. Med detta menas att rörelseutvecklingen påverkas utifrån olika ramar. Utifrån dessa ramar finns olika förutsättningar för rörelsers utförande. Det kan vara miljön som påverkar, kroppsbyggnaden hos individen eller vart uppgiften skall utföras (Smith och Thelen, 2003). I vår studie är det pedagogen som anses vara denna yttre motivation till rörelse och utgångspunkten är att pedagogen kan påverka eleverna till att välja en hälsosam livsstil med livslångt deltagande i fysisk aktivitet.

En annan person som kopplas till den dynamiska system teori är Bernstein. Även han fann att miljön ställde krav och begränsade möjligheterna att utföra rörelser på ett förutbestämt sätt. Eleverna måste alltså ställas inför olika miljöer där de kan träna att anpassa sina rörelser, något som lärare i skolan och som undervisar i idrott och hälsa bör ta hänsyn till (Högberg, 2008). Bernstein (1967) var bland de första att införa begreppet frihetsgrader. Han föreslog att människor som försöker lära sig en svår motorisk uppgift först försöker klara uppgiften genom att frysa frihetsgraderna. Efterhand sker en progression och fler frihetsgrader kan utnyttjas. Med andra ord: nybörjare har en tendens att låsa lederna i en svår situation och när de får mer erfarenheter släpper de efter så att fler frihetsgrader kan utnyttjas, de låser inte längre lederna.

Den dynamiska systemteorin går ut på att människan söker sin kunskap och konstruerar den på för varje individ unikt sätt (Högberg, 2008).

1.5 Definitions avgränsningar

I denna studie har begrepp som generalister, specialister, utbildade, idrottslärare, (PE) och grundskolans tidigare år använts. Under den här rubriken definieras dessa begrepp utifrån den utgångspunkt som författarna anser aktuell för studien.

1.5.1 Utbildade

Definitionen av en utbildad person i denna studie innefattar att personen har en lärarutbildning med akademisk grund.

1.5.2 Generalister

Vi har valt att definiera begreppet generalister med de lärare som är utbildade och verksamma klasslärare. De har en övergripande akademisk lärarutbildning med en bred grund av kunskaper i flera ämnen.

1.5.3 Specialister

När begreppet specialister används syftar det på akademiskt utbildade ämneslärare som har mer djupgående kunskaper inom ett till tre ämnen.

1.5.4 Idrottslärare

När begreppet idrottslärare används syftar det på de lärare som har en akademisk lärarutbildning med en inriktning som omfattar minst en termin (30 hp) idrott och hälsa.

1.5.5 PE

Beteckningen PE används i litteraturdelen och är en förkortning på *Physical Education*. Då studier inte utformas i svenska skolors idrottsundervisning markerar beteckningen att studien är utförd i andra länder där *Physical Education* är motsatsen till svenska skolors idrott och hälsa.

1.5.6 Grundskolans tidigare år

I denna studie används uttrycket *grundskolans tidigare år* vilket författarna betecknar årskurs 1-6.

2. Litteraturgenomgång

Under detta kapitel beskrivs begrepp och tidigare forskning inom området.

2.1 Definitioner

Under den här rubriken presenteras definitioner av begrepp som använts i studien.

2.1.1 Motorik

Röthig (1977) definierar begreppet motorik som ett system av hjärnfunktioner som gemensamt bildar vår rörelsekapacitet. Vidare menar Röthig att begreppet även innefattar hur människans rörelse lärs in och hur utvecklingen av dess rörelse sker.

”Motorik (av motor), rörelseförmåga, rörelsemönster; även studiet av hur människans rörelser utvecklas och lärs in” (Nationalencyklopedin, 2012).

Sigmundsson et al. (2004) definierar motorik som all rörelse som människan utför.

En annan definition med liknande betydelse beskriver Langlo-Jagtøien et al. (2002) "Motorik inbegriper alla funktioner och processer som hjälper till att styra och kontrollera våra rörelser" (s. 60).

Grovmotorik beskrivs som de färdigheter som innefattar stora muskler eller muskelgrupper, de kräver inte särskilt stor precision som de finmotoriska rörelserna som innefattar de mindre musklerna eller muskelgrupperna (Sigmundsson et al. 2004).

2.1.2 Motoriskt beteende

”Avser den typen av beteende som handlar om att gå, springa, hoppa, kasta och gripa” (Sigmundsson et al. 2004, s. 16). Motoriskt beteende omfattar motoriskt lärande, kontroll, problem och utveckling (a.a.).

2.1.3 Motorisk utveckling

Motorisk utveckling definierar Sigmundsson et al. (2004) som ”förändring av motoriskt beteende över tid” (s. 17). De menar att utvecklingen sker med den ålder individen befinner sig i men även att det är individuellt efter färdighetsnivåer. Utvecklingen går från enkla rörelser till mer komplexa och den processen pågår livet ut (a.a.).

2.1.4 Motoriskt lärande

Motoriskt lärande definieras som när en erfarenhet blivit automatiserad och leder till varaktiga förändringar i förmågan att utföra rörelser (Sigmundsson et al. 2004).

2.1.5 Fysisk aktivitet

“Physical activity is defined as any bodily movement produced by skeletal muscles that results in energy expenditure” (Caspersen, Powell och Christenson, 1985).

2.2 Motorik

Nyberg et al. (2006) har gjort en kartläggning av skolelevs funktionella motorik. De menar att det finns en mängd olika områden där motorik ingår, psykomotorik där motorik samspelar med faktorer som stress och motivation och sensomotorik där rörelserna bygger på sinnesupplevelser. Författarna menar att barn som har bred rörelsekompetens visar större rörelseglädje, initiativförmåga och vilja att lära nya saker. Med träning kommer färdigheter och en god kroppskontroll vilket ökar möjligheten till ett större självförtroende och en bättre självbild. Det är därför viktigt att barn och ungdomar tränar och utvecklar sin rörelsekompetens. Dessen (1990) påpekar att det finns de som växer upp med otillräcklig rörelse och där barnens behov inte tillgodoses, vilket kan få negativa konsekvenser för barnets totala utveckling. Sandborgh et al. (1985) menar att det är många vuxna människor som kommer i kontakt med barnen och det är de vuxnas ansvar att uppmuntra och ge barnen möjligheter till rörelse. Det är viktigt att alla vuxna som kommer i kontakt med barn har kunskaper om rörelsens betydelse för barns utveckling.

Kirk (2005) menar att det under de första åren är önskvärt för unga människor att möta en rad olika fysiska aktiviteter och prova på många aktiviteter. Motivationen för detta måste finnas i att eleverna tycker det är roligt och njutbart snarare än tävlingsinriktat, konkurrensinriktat och att de känner ett krav av att ständigt sträva efter framgång. Författaren hävdar att kvaliteten av erfarenheter har en avgörande betydelse för fortsatt deltagande i fysiska aktiviteter både för elitidrottare men också för de flesta unga människor.

2.2.1 Skolans påverkan och roll

Allsidig rörelseträning är bra under uppväxttiden eftersom nervsystemet utvecklas tidigt. Hjärnan och nerverna bildar nätverk och ett motoriskt minne. Fram till puberteten växer armar, ben och muskler vilket innebär att tyngdpunkten ständigt förflyttas något i kroppen

(Wolmesjö, 2002). Det är därför viktigt att kontinuerligt genomföra fysisk aktivitet och motorisk träning under uppväxten så att barnen lär sig behärska sin kropp.

Ericsson (2005) menar att intränade motoriska rörelser utgör grunden för att nya rörelser ska läras in. Enligt Sigmundsson et al. (2004) har inaktiva barn inte lika snabb motorisk utveckling som aktiva barn. Lärare har därför en viktig roll i att aktivera eleverna så möjligheter ges för utveckling av deras motoriska förmågor. Kunskap krävs av läraren för att dessa möjligheter ska kunna ges till eleverna. Undervisning i idrott och hälsa ska locka till fortsatt rörelse utanför skoltid och för detta krävs kunskaper som *fakta, färdighet, förtrogenhet* och *förståelse* av läraren (Lgr11, 2011).

Motorisk utveckling pågår genom hela livet och bör inte begränsas till de första levnadsåren (Sigmundsson et al. 2004).

En bestående rörelseglädje är, som jag ser det, en nödvändig hälsoförsäkring för en god livskvalitet. Förskole- och skolpersonal borde, i någon form av kompetensutveckling, själva få uppleva rörelseglädje för att lättare kunna förmedla just en bestående rörelseglädje till barn och ungdomar (Ericsson, 2003, s. 11).

Pivarnik och Pfeiffer (2002) skriver att CDC (Centers for Disease Control and Prevention) rekommenderar skolorna att vidta åtgärder för att förbättra eleverns fysiska aktivitet. Skolorna har en unik möjlighet att påverka den fysiska aktiviteten hos eleverna. De skriver även att unga människor i stor utsträckning är inaktiva och överviktiga och att detta kan komma att påverka och hota det vi hittills gjort för att minska för tidig död i hjärt- och kärlsjukdomar. Att förbättra insatser för att främja fysisk aktivitet är en viktig prioritet. De föreslår daglig fysisk utbildning, hälsoutbildning och fördjupning som gör att eleverna utvecklar de kunskaper, attityder, färdigheter, beteenden och förtroenden de måste ha för att anta och hålla en fysiskt aktiv livsstil.

Syftet med idrott och hälsa är att eleverna ska utveckla allsidig rörelseförmåga, möjlighet ska ges att utveckla de kunskaper som påverkar den fysiska förmågan (Lgr11, 2011). För att elever ska få den möjligheten krävs det att pedagoger har förkunskaper om barns motoriska inläring. Detta beskrivs i läroplan och kursplan vilket är de styrdokument som en pedagog

ska följa. Undervisningen i idrott och hälsa ska ge förutsättningar till kontinuerlig fysisk aktivitet vilket även bidrar till god kroppsuppfattning (a.a.).

Kursplanen belyser det centrala innehållet att rörelse ska utvecklas från grovmotoriska färdigheterna till mer komplexa rörelser i lekar, spel och danser. De grovmotoriska färdigheterna är centrala för åk 1-3 vilket utvecklas i åk 4-6 där rörelserna blir sammansatta i olika kombinationer som exempelvis redskapsgymnastik. I åk 7-9 blir rörelseformerna allt mer komplexa (a.a.) vilket kräver förkunskaper från de tidigare genomgående centrala innehållen. När barnet behärskar de grovmotoriska färdigheterna kan grundformer vidareutvecklas. I friidrott baseras alla grenar på grundformerna, springa, kasta och hoppa men är mer utvecklade och mer komplexa i de olika grenarna. I redskapsgymnastik involveras grundformer som balans, stödja, rulla/rotera och hänga. Friluftslivet utvecklar sätt att förflytta sig på som exempelvis att balansera, gå, springa, hoppa och klättra. Balans används även när det gäller att glida och flyta i vatten. I bollspel återfinns grundformerna som greppa, fösa/föra, ta emot med kropp, fot eller klubba, upphopp, kast osv. Detta är grundformer som är specifika för olika idrotter vilket bidrar till att utveckla en allsidig rörelsekompetens (Nyberg et al. 2006). Grovmotoriken utvecklas då barnet är i rörelse och därför bör de utsättas för situationer och miljöer där de får träna sin motorik (Huitfeldt et al. 1998).

2.3 Utbildning i skolämnet idrott och hälsa

I en studie av Morgan och Bourke (2005) undersöktes nivåer av förtroende för undervisning i idrott och hälsa (PE) både för de som utbildas och för de verksamma grundskolelärarna. De undersöker även lärarnas uppfattningar om lämpligheten för deras idrottslärarutbildning. Författarna fokuserade på relationen mellan respondenternas förtroende för undervisningen i idrott och hälsa (PE) och deras upplevda kvalitet av idrottslärarutbildningen. Resultatet av studien visade att lärarna endast hade måttliga nivåer av förtroende för ämnet. Respondenterna menade att deras idrottslärarutbildning inte förberett dem för att undervisa i idrott och hälsa. Lärarna upplever ofta att deras utbildning var bristfällig och att de saknade självförtroende att undervisa i ämnet. Lärarens självförtroende kan bidra till resultatet av deras undervisning. Författarna menar att idrottslärarutbildningen bör bli mer omfattande och att verksamma lärare fortlöpande bör få mer kompetensutveckling för att utveckla och förbättra idrottsundervisningen.

En rapport av Hardman (2004) beskriver hur utvecklingen av idrottsundervisningen har sett ut i Europa. Idrott och hälsa (PE) är ett obligatoriskt ämne eller praktiseras i alla medlemsländer i åtminstone en del av de obligatoriska skolåren. Finansiella överväganden har haft ett antal negativa effekter på idrottsundervisningen i Europa. Några exempel kan vara att det inte finns pengar till att renovera byggnader, köpa in utrustning, anställa kvalificerade lärare med högre lönekrav. Det är också så att allt fler lärare i ämnet idrott och hälsa (PE) väljer att ta bättre betalda jobb och dessutom minskar antalet lektioner i ämnet.

Det är vanligt med kvalificerade specialister inom idrott och hälsa (PE) på gymnasiet och mer generalister till lärare på elementär nivå. Vissa länder har specialiserade lärare i idrott och hälsa (PE) även på grundläggande nivå. I vissa länder är generella lärare i grundskolan ofta otillräckligt eller felaktigt förberedda att lära ut idrott och hälsa (PE) och grundläggande lärarutbildning utgör ett problem med minimala timmar avsatta för ämnet. Det finns en oro för lärarutbud och kvalitet samt otillräcklig kompetens för idrottslärare, särskilt i grundskolans tidigare år (Hardman, 2004).

Lundvall och Meckbach (2004) har skrivit en artikel med syfte att analysera lärarnas framställning av sin praktik, att synliggöra de miljöer och erfarenheter som genererar innehållet i idrott och hälsa. I en undersökning som ingår i projektet Skola-Idrott-Hälsa (SIH-projektet) deltog 75 lärare som undervisar i idrott och hälsa, 35 av dessa hade lärarexamen med minst 60 poäng, 21 lärare hade lärarexamen med minst 5 poäng i idrott och hälsa och 19 hade ingen utbildning i idrott och hälsa eller annan utbildning. Utifrån resultatet av denna studie kunde det konstateras att ju yngre eleverna var desto mer lågutbildade var lärare i formell mening. Av skäl som inte undersöktes tillsätter rektorerna undervisande personal som inte är utbildad i ämnet. En konsekvens av detta kan bli att undervisningen byggs upp kring individens praktiska kunskap, det som pedagogen behärskar kroppsligen blir dominerande i undervisningen. När lärarna tillfrågades vilka mål som var viktiga för undervisningen i idrott och hälsa var följande mål viktigast: att ge rekreation, att få elever att uppleva rörelseglädje och att utveckla ett bestående intresse för fysisk aktivitet.

När det gäller frågan om fördelar med att vara lärare i idrott och hälsa skiljer sig svaren något från de som är utbildade inom ämnet och de som inte har någon utbildning i ämnet. Bland de som har lärarexamen och endast några få poäng inom ämnet idrott och hälsa handlar det om att det är roligt att se barnen utvecklas, man får syn på elevernas olika sidor, man får vara

tillsammans med eleverna i en annan miljö än klassrummet, ett fritt, roligt och omväxlande ämne. Bland de som har flera poäng i idrott och hälsa nämns möjligheten att vara utomhus, få arbeta med ett populärt ämne, att få röra på sig och att få möta barn och ungdomar. Nackdelarna är desamma oavsett vilken utbildning lärarna har, hög ljudvolym, stress, dåliga lokaler och fysisk belastning. Några lärare lyfter även fram ämnets låga status (Lundvall et al. 2004).

Faucette och Patterson, (1990) observerade fyra utbildade idrottslärare och sju icke utbildade idrottslärare under deras lektioner med årskurs fyra och fem under tre månader. Författarna menar att ämnet idrott och hälsa (PE) har som mål att uppmuntra eleverna till en aktiv livsstil. Deras resultat visade att utbildade lärare i idrott och hälsa (PE) bidrar till effektivare undervisning och bättre beteende gentemot eleverna. De utbildade lärarna gav mer feedback, kunde svara på ifrågasättanden och gav tydligare instruktioner till eleverna. Undervisningen som bedrevs av de utbildade lärarna i idrott och hälsa (PE) var mer effektiv för eleverna. Rahim och Marriner (1997) undersökte 887 elevers attityder till ämnet idrott och hälsa (PE) och fann att elevernas attityder till ämnet var mer positiva då en utbildad idrottslärare bedrev undervisningen.

Trots den oroande försämringen av barns hälsa dokumenteras det att samhället fortsätter att ignorera fler gynnsamma förhållanden för fysisk utbildning. I de flesta länder är det alltför ofta som generalistlärare levererar utbildning i fysisk aktivitet. Otillräckliga och olämpliga förberedelser har identifierats som ett hinder för generalistlärare att producera kvalitativ undervisning i ämnet idrott och hälsa (PE) (DeCorby, Halas, Dixon, Wintrup och Janzen, 2005). Det är viktigt att utveckla verksamheter som är meningsfulla, allomfattande och njutbara för alla barn. Den idrottsundervisning som lärs ut på grundskolenivå är avgörande för att eleverna ska förstå och utveckla en hälsosam livsstil. Det är upp till varje utbildad lärare oavsett om de är generalister eller specialister inom ämnet att vara rustade för att främja livslångt hälsosamt och aktivt liv (Lu och De Lisio, 2009).

Det är viktigt för generalister att tänka kritiskt och ifrågasätta innehållet för att försöka att uppfylla målen för utbildningen i idrott och hälsa (PE). Det är också viktigt att genomföra en utvecklingsmässigt lämplig praktik som motiverar barnen att öka sina prestationer och därmed öka elevernas rörelseglädje. Generalistlärare har en unik och privilegierande uppgift att lära ut till ”hela” eleven med hjälp av ett tvärvetenskapligt förhållningssätt till läroplanen. De bör

syfta till att hjälpa alla elever i hans/hennes utveckling av kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som krävs för att leva ett aktivt hälsosamt liv (a.a.).

Fishburne och Hickson (2005) definierar en utbildad lärare i idrott och hälsa (PE) som en person som har kunskaper att utföra olika fysiska aktiviteter och förstår värdet av att vara fysiskt aktiv. Läraren ska förstå att fysisk aktivitet handlar om att kunna uttrycka sig själv och vara socialt integrerad med andra. Läraren ska vara ansvarsfull och visa förståelse och respekt för alla människor under fysiska aktiviteter. Den utbildade läraren är fysiskt aktiv eftersom det är roligt och spännande. Läraren ska som författaren beskriver vara *fysiskt läskunnig*, vilket han menar att i likhet med att eleverna ska lära sig skriva och genomföra matematiska uträkningar ska de även utveckla fysisk läskunnighet. De bör veta hur och varför rörelse sker på olika sätt, samt inse betydelsen av och välja att regelbundet delta i fysiska aktiviteter.

2.4 Pedagogers intresse för undervisning i idrott och hälsa

En undersökning av Morgan och Bourke (2008) visar att lärare anser att ämnet idrott och hälsa (PE) är ganska värdefullt men att de gärna inte undervisar i ämnet då de känner sig otillräckliga och därför måste strategier utformas för att förbättra idrottslärarutbildningen. I en liknande studie av Morgan och Bourke (2005) visade resultatet att lärarna enbart hade måttliga nivåer av tillit för att undervisa i idrott och hälsa (PE). Det visade sig även att lärarna inte var förberedda för att undervisa i ämnet när deras utbildning var avklarad. Bristfällig utbildning medverkar till lärares brist på självförtroende. Flera faktorer kan inverka på lärares undervisning i ämnet, intresset för fysisk aktivitet, attityder, positiva och negativa upplevelser från sin egen bakgrund. Morgan, Bourke och Thompson (2001) undersökte orsakssamband mellan personliga erfarenheter från skolundervisningen i idrott och engagemang för fysisk aktivitet. Resultatet visade att positiva erfarenheter visar på positiva lärare till undervisningen medan de lärarna som hade negativa erfarenheter upplevde idrottsundervisningen som negativ. Morgan et al. (2008) framhäver att det låga intresset kan bidra till att många lärare undervisar på ett sätt som inte främjar lärande i ämnet eftersom de inte anser att ämnet har något direkt värde för eleverna.

Pedagogens uppdrag är att främja elevernas vilja att inhämta kunskaper och bevara denna lust livet ut (Lgr 11, 2011). Enligt Karlsson (2002) är motivation nyckeln till förtrogenhet både för lärare och för elev. Människan har en inre och en yttre drivkraft, den inre är den egna viljan och nyfikenheten till att lära. Den inre viljan är en nödvändighet för att inläring ska kunna ske. Karlsson (a.a.) menar att det även finns en yttre påverkan som driver eleven till att lära

och som kan ge någon form av straff eller belöning, exempelvis betyg. Antingen drivs eleven att sträva mot bra betyg och omdömen eller inte, vilket är avgörande för inläringen. Vidare menar författaren att det är svårt att kombinera den inre och den yttre drivkraften. För att den inre drivkraften ska gynna eleven i sitt lärande krävs det att läraren tar hänsyn till elevens intressen för att hålla motivationen för lärande vid liv. Birnik (1998) menar att läraren har en viktig del i elevers lärande, det handlar inte bara om kunskaper inom ämnet utan det handlar om att se den enskilda individen. Läraren ska uppmuntra, respektera, vägleda och skapa förståelse för eleven genom att bemöta dem med engagemang.

2.5 Pedagogers erfarenheter av fysisk aktivitet och idrott

Utan tillräckligt utvecklad motorik, är det svårare att uppleva framgång och glädje i fysiska och idrottsliga aktiviteter vilket kan leda till inaktivitet och undvikande beteenden. Därför ska barn uppmuntras att utveckla positiva attityder till fysisk aktivitet och en rad motoriska färdigheter för att förbättra sina möjligheter att uppleva framgång. Känslor av självförtroende och kompetens kan förbättra chanserna att bedriva sport- och fritidsaktiviteter (Morgan et al. 2001).

Det viktigaste lärare behöver tänka på är hur de bäst kan se till eleverna när det gäller kvalitetsutvärderingar av utbildning i idrott och hälsa (PE) under skoltiden, med tanke på möjlig påverkan från deras tidigare erfarenheter. Ett eftersträvansvärt mål ska vara att ge alla elever möjlighet att maximera sin egen fysiska potential så att de kan ha möjlighet att frivilligt delta i fysiska aktiviteter hela livet (Morgan et al. 2001).

Morgan (2008) har genomfört en annan studie som undersöker grundskolepedagogers skolupplevelser av ämnet idrott och hälsa (PE). Syftet med denna studie var att undersöka pedagogers upplevelser av skolidrotten och hur pass deras erfarenheter gör att de i dag har förtroende för ämnet. Kvantitativ data samlades in från lärare i år 2, 3 och 4. Resultatet visade att individer som hade negativa upplevelser av skolans idrottsundervisning var i lägre utsträckning involverade i fysisk aktivitet och de indikerade mindre förtroende för idrottsundervisning än de som hade mer gynnsamma erfarenheter. Det var uppenbart att många skäl som angavs för brist av förtroende baseras på minnen från egna negativa upplevelser av skolidrotten. Genom att lärarutbildningen utformar mer relevanta kurser som innehåller lärandeupplevelser ges lärarna möjlighet att skapa mer lämpliga föreställningar för att undervisa i ämnet (Morgan, 2008).

2.6 Attityder till ämnet idrott och hälsa

I en studie av Morgan (2008) var syfte att undersöka hur pass viktig utbildningen i idrott och hälsa (PE) är jämfört med andra ämnen. Resultatet i undersökningen visar att lärarna ansåg att idrott och hälsa (PE) var ganska värdefullt. De angav även att de skulle föredra att undervisa i andra ämnen framför idrott och hälsa (PE). Lärarna ansåg att de hade otillräcklig kunskap för att undervisa i ämnet. Författaren menar att strategier måste utarbetas för att förbättra utbildningen och ge mer stöd för lärare. Forskningen visade även att klasslärarna som undervisar i idrott och hälsa (PE) känner av svårigheter som låga nivåer av förtroende, tidsbrist, dåliga lokaler, otillräckligt med resurser och brister i intresset för ämnet. De svårigheterna som klasslärarna känner av är kopplade till deras attityder till undervisning i ämnet. Forskningen har skildrat hur lärares uppfattningar och attityder påverkar undervisningen samt hur detta påverkar inlärningsprocessen hos eleverna. Vidare skildras lärares uppfattningar för undervisning i olika ämnen. Det visade sig att respondenterna var mer intresserade av teoretiska ämnen och att de inte kände sig rustade att undervisa effektivt i idrott och hälsa (PE). Respondenterna menade även att miljön inom idrott och hälsa (PE) hade ett antal oönskade egenskaper som bland annat buller och stora klasser. Undersökningen visade att klasslärarna ansåg att undervisning i idrott och hälsa (PE) ger positiva fördelar för eleverna både fysiskt, socialt och psykiskt. Det låga intresset kan bidra till att många lärare undervisar på ett sätt som inte främjar lärande hos eleverna i ämnet idrott och hälsa (PE) eftersom de inte anser att ämnet har något direkt värde för eleverna. Det kan även handla om lärarnas osäkerhet till syftet med ämnet och därför menar författaren att ämnet får en lägre prioritet i förhållande till andra ämnen (a.a.).

Morgan et al. (2001) har genomfört en studie som undersöker orsakssamband mellan personliga erfarenheter från skolundervisningen i idrott och hälsa (PE) och engagemang för fysisk aktivitet. Fyra huvudpunkter undersöktes, attityder till fysisk aktivitet, attityder till idrott, föreställningar om fördelar med idrottsundervisning och upplevt förtroende för idrottsundervisning. Kvantitativa data samlades in från lärare som undervisar eller i framtiden kommer att undervisa i år 2, 3 och 4. Resultatet visade på att kvaliteten på skolerfarenheter av idrottsundervisning förutspådde deras nuvarande attityder och föreställningar om ämnet samt engagemang för fysisk aktivitet. Resultatet visade även att lärare med positiva erfarenheter utav ämnet idrott och hälsa (PE) från sin egen skoltid hade påverkan på hur lärarna ser på idrott och fysisk aktivitet i vuxen ålder. Attityderna gentemot ämnet var då positiva. De lärare

som hade en negativ attityd till fysisk aktivitet och idrott upplevde sin idrottsundervisning i skolan som negativ (Morgan et al., 2001).

2.7 Sammanfattning av teoretisk utgångspunkt och litteraturgenomgång

Denna undersökning tar sitt avstamp i Thelens dynamiska systemteori (Dynamic System Theory, DST). DST innebär att barns utveckling är som dynamiska system där utvecklingen sker i den enskilda individens takt men inom givna ramar (Smith et al. 2003). Bernstein (1967) påstod att människor som försöker lära sig en svår motorisk uppgift försöker först klara uppgiften genom att frysa frihetsgraderna. Efterhand sker en progression och fler frihetsgrader kan utnyttjas. Med andra ord, nybörjare har en tendens att låsa lederna i en svår situation och när de får mer erfarenheter lär de sig utnyttja fler frihetsgrader och lederna är inte låsta. I kursplanen för idrott och hälsa framhävs elevernas motoriska utveckling, från årskurs 1-3 med grovmotoriska rörelser till allt mer komplexa rörelser i kombinationer i årskurs 4-9 vilket ska stimulera till motorisk utveckling för eleverna (Lgr 11, 2011). Sigmundsson et al. (2004) beskriver drivkraftens vikt för att lärande ska ske. De menar att intresset och viljan måste finnas för att eleverna ska lära samt att det finns en yttre drivkraft som påverkar deras vilja att utforska. Birnik (1998) anser att läraren har en viktig roll för elevers motivation och att kunskap inte är allt. Det är viktigt att läraren ser den enskilda individen och uppmuntrar, respekterar, vägleder och skapar förståelse för eleven genom att bemöta dem med engagemang. Smith et al. (2003) menar att rörelseutvecklingen påverkas utifrån olika ramar med förutsättningar för hur en rörelse ska utföras. Miljön kan vara en faktor som påverkar och därför är det viktigt att läraren har den kompetens som krävs för att stimulera och motivera elevernas intresse för motoriskt lärande. I en undersökning av Morgan et al. (2001) visade resultatet att lärare med positiva erfarenheter av idrottsundervisningen från sin egen skoltid påverkar attityderna gentemot idrott och fysisk aktivitet i vuxen ålder vilket kan påverka undervisningen och eleverna positivt.

3. Metod

Under den här rubriken beskrivs val av metod samt vilken typ av studie som använts. Här beskrivs även vilket urval som gjorts, intervjuernas genomförande och bearbetning samt vilka etiska överväganden som undersökningen arbetat efter.

3.1 Semistrukturerade intervjuer

För denna studie har en kvalitativ forskningsmetod valts. Kvalitativ forskningsmetod syftar till att förklara ett fenomenens egenskaper och dess mening. I jämförelse med kvantitativa forskningsmetoder tar de kvalitativa forskningsmetoderna upp och förklarar hur personer tycker och tänker (Widerberg, 2002). För att undersöka pedagogers syn på sin lärarutbildning och deras egen undervisning i ämnet idrott och hälsa i grundskolans tidigare år valdes intervju som datainsamlingsmetod. Trost (2005) beskriver att kvalitativa intervjuer innebär att forskaren ställer frågor som är raka och enkla och som ger innehållsrika svar vilket bidrar till ingående insikter i forskningsområdet.

Vid val av intervjumetod har semistrukturerade intervjuer valts. Denscombe (2009) beskriver att semistrukturerade frågor ger utrymme för flexibilitet. Intervjufrågorna är i förväg strukturerade ämnesvis men utrymme ges för följdfrågor. Detta för att få ingående och innehållsrika svar samt flexibilitet att välja en annan fråga än den som står på tur, efter respondentens resonemang. En guide utformades med frågor för att besvara syftet med studien. Trost (2005) kallar denna mall för *intervjuguide*, ett begrepp som valdes som rubrik för denna guide av frågor.

Intervjuerna genomfördes personligen med varje enskild respondent. Endast en av författarna vad med som intervjuledare vid de olika intervjutillfällena vilket medför två personers olikheter i intervjuteknik. Detta skedde bland annat av praktiska skäl då intervjuerna ägde rum på tre platser långt ifrån varandra (Stockholm län och Uppsala län samt Skåne län). Semistrukturerade intervjuer finns i olika varianter och Denscombe (2009) beskriver den personliga intervjun som den vanligaste formen. Metoden valdes eftersom fördelen med personliga intervjuer är att forskaren och respondenten träffas personligen. Detta underlättar vid transkriberingen av materialet då det enbart är en röst som pratar åt gången. Andra fördelar är att forskaren kan lägga all sin fokus på den ensamma respondenten, vilket skapar gynnsammare förutsättningar för mer djupgående frågor och svar (a.a.).

En tidpunkt för varje intervju bestämdes med respektive respondent via telefon. Vid personliga intervjuer är det två personer som ska komma överens om en tid för intervju vilket inte är lika lätt vid exempelvis gruppintervjuer där hänsyn måste tas till flera personer.

Gruppintervjuer ger fler personers upplevelser vilket utökar forskningen samtidigt som risken finns för oärliga svar då de olika personerna kan falla för gruppsyck (a.a.).

3.2 Urval

Ett bekvämlighetsurval har gjorts inför denna studie. Enligt Bryman (2002) innebär ett bekvämlighetsurval att personer som varit tillgängliga valts ut för intervjun. Sex pedagoger valdes ut från olika skolor i Sverige. Pedagogerna har olika utbildning och olika antal poäng i ämnet idrott och hälsa, de har även olika befattningar. Gemensamt för respondenterna är att de undervisar eller har undervisat i ämnet idrott och hälsa i grundskolans tidigare år. Skolorna valdes ut efter godkännande av rektorer samt deltagande pedagoger. Ett samtal till rektor gjordes för en förfrågan om skolans deltagande. Därefter kontaktades pedagogerna för en förfrågan om intresse för medverkan i undersökningen. Informationsbrev skickades ut till både rektorer och pedagoger. De pedagoger som först hörde av sig och var villiga att delta i intervjun valdes.

3.3 Teoretisk ansats

En hermeneutisk ansats har valts som teoretisk utgångspunkt. Hermeneutiken beskrivs som en förståelse eller tolkningslära. En hermeneutisk teori försöker beskriva livsvärlden hos en individ eller en grupp individer. Teorierna består av individers föreställningar (Hassmén, Hassmén och Plate, 2003). Empirin i denna studie har tolkats med syfte att förstå de pedagoger som ingick i studien gällande deras upplevelser om den undervisning de själva bedriver i idrott och hälsa samt deras beskrivningar av sin utbildnings omfattning av ämnet. Hermeneutiken handlar om kunskaper om hur vi kan tolka och förstå andra människor och deras erfarenheter och upplevelser utav någonting. Att försöka förstå människan och att tolka hennes utsagor och handlingar innebär att människans handlande inte orsakas av omständigheterna utanför hennes kontroll, utan att hon förhåller sig till det som sker inom och utom henne. Hon avser något med det hon gör och vill något med det (Starrin och Svensson, 1994).

Språket är centralt eftersom vi med hjälp av det förmedlar vår livssyn och vår förståelse för tillvaron. Vi har möjlighet att förstå andra människor eftersom de definierar sin värld, sina upplevelser och sina reaktioner på likartat sätt som vi själva med hjälp av språket. Hermeneutiken handlar om språket som medel för kommunikation (Olsson och Sörensen, 2007).

3.4 Pilotstudie

Inför denna studie genomfördes två intervjuer i en pilotstudie där personerna motsvarar dem som ska ingå i den egentliga undersökningsgruppen. Intervjuerna genomfördes hemma hos undersökningspersonerna på deras fritid. Syftet var att ta reda på om det fanns några oklarheter när det gäller den utformade intervjuguiden. Patel och Davidsson (2003) menar att en pilotstudie utförs för att testa de frågor som är tänkta till undersökningen. Testet utförs för att undersöka hur frågorna uppfattas utav andra. En pilotstudie genomförs på en eller flera personer som skulle kunna tillhöra de utvalda intervjupersonerna. De personer som genomför pilotstudien har ingen kontakt med de respondenter som deltar i forskningsprojektet.

Resultatet av pilotstudien visade att undersökningspersonerna inte hade några svårigheter med att förstå de flesta utav frågorna i intervjuguiden. Det visade sig också att de frågor som utformades inte var tillräckliga för att ge djupare förståelse för undersökningspersonernas tankar. Det saknades ett antal frågor för att få mer informativa förklaringar från respondenterna under de olika kategorierna. Dessa frågor utformades och en omarbetning skedde. Vid omarbetning av den andra intervjuguiden (bilaga 4) inkluderades fler frågor, som ansågs relevanta för studien. Tillägget var relaterat till pedagogernas bakgrund från högskola/universitet, var i landet utbildningen sker, personens antal poäng/högskolepoäng inom ämnet idrott och hälsa samt hur viktigt antalet poäng/högskolepoängen är för undervisningen. Pilotstudien visade att den sista frågan var långt formulerad (bilaga 4). Den visade att deltagarna i pilotstudien glömde bort första delen av frågan och därför omarbetades frågan till en kortare version. Den längre versionen behölls utifall ytterligare förklaring önskades.

3.5 Tillvägagångssätt av insamlingen av det empiriska materialet

Studien genomfördes i april och maj 2012. Flera skolor kontaktades i Skåne län, Uppsala län och Stockholms län för en förfrågan om medverkan i studien. Ett samtal till rektor på olika skolor gjordes för en förfrågan om skolornas deltagande. Vid bekräftelse av deltagande från skolorna kontaktades pedagogerna för en förfrågan om intresse för medverkan i undersökningen. Informationsbrev skickades ut till både rektorer och pedagoger. En tid för besök avtalades och vid detta besök fick pedagogerna ytterligare information om studien och vid samtycke genomfördes intervjuer. Intervjuerna ägde rum på pedagogernas respektive skolor och spelades in med en diktafon. De inspelade intervjuerna transkriberades och skrevs

ut för bearbetning. Totalt intervjuades sex pedagoger. Intervjuerna varade mellan 11 och 25 minuter.

3.6 Tillvägagångssätt vid bearbetningen av det empiriska materialet

Första steget i bearbetningen var att transkribera intervjuerna ordagrant. När detta gjordes startade analysprocessen eftersom funderingar och upptäckter av mönster i pedagogernas svar kunde dyka upp. Efter transkribering skrevs intervjuerna ut och varje intervju lästes för att skapa en helhetsbild av materialet. Avsikten med ett hermeneutiskt forskningsperspektiv är att fånga upplevelser och uttrycka, tolka och förstå sammanhang samt ha möjlighet att förklara. Vikten av att se helheten betonas (Olsson et al. 2007). Därefter försökte uttalanden som berör pedagogernas upplevelser av undervisningen i idrott och hälsa samt deras upplevelser av lärarutbildningens omfattning att hittas. Även deras upplevelser av lärarutbildningens omfattning av ämnet hittades. Svaren kunde urskiljas från varandra och därför placerades de under olika kategorier utefter vad svaret innehöll för information. Den hermeneutiska metoden handlar om delarnas och helhetens förhållande till varandra (Olsson et al. 2007). Därför har ett växelspel mellan att studera helheten och delarna skett. Vid analys av kvalitativa intervjuer är det vanligt att först läsa igenom hela intervjun för att skaffa sig ett helhetsomdöme. Därefter går forskaren vidare till vissa teman för att försöka utveckla deras mening och återanvänder till delarna för att se hur dessa passar in i helheten (a.a.). Under kategorierna har därefter ytterligare uppdelning genomförts utifrån den analys som arbetats fram utifrån respondenternas uttalanden. Denna uppdelning är osynlig men markeras tydligt med en kort beskrivning av respondenternas uttalande följt av deras citat. Hermeneutiken beskriver att en tolkning av respondenternas livsvärld och är den ansats som använts vid tolkning av materialet (Hassmén et al. 2003).

Ur ett hermeneutiskt synsätt så avslutas tolkningen när forskaren har kommit fram till rimligt mönster som ingår i en sammanhängande enhet (a.a.).

3.7 Etiska överväganden

Undersökningen har genomförts bland verksamma pedagoger. Ett samtal med rektorer har gjorts för att få ett godkännande av undersökningen på skolorna. Ett brev har ställts samman och lämnats till rektor där syftet med undersökningen samt etiska överväganden klargjorts. Efter rektors godkännande har kontakt tagits med verksamma pedagoger som undervisar och har undervisat i idrott och hälsa för barn i grundskolans tidigare år. Pedagoger som visat

intresse för undersökningen har fått ett brev där vi förklarar undersökningens syfte och de etiska övervägande som vi tagit hänsyn till.

Vi har valt att följa Vetenskapsrådets (2002) fyra etiska krav vilket innebär att hänsyn har tagits till:

- Informationskravet: Syftet med studien har förklarats muntligt för pedagogerna vid intervjutillfället samt beskrivits i det brev som rektorer och pedagoger fått skickat via e-post.
- Samtyckeskravet: Pedagogerna har informerats om att de har rätt att avbryta undersökningen närhelst de skulle önska. Vid intervjutillfället fick de skriva under ett samtycke om medverkan i studien.
- Konfidentialitetskravet: Pedagogerna har fått information om att deras uppgifter kommer att förvaras på ett sådant sätt att ingen utomstående får tillgång till insamlat material eller uppgifter.
- Nyttjandekravet: Deltagarna har fått information om att materialet som insamlats enbart kommer att användas i denna studie och kommer att förstöras efter arbetet examinerats.

Både rektorerna och pedagogerna har informerats om att det inte kommer att vara möjligt att spåra skola eller enskilda deltagare i studien då materialet kommer att behandlas konfidentiellt.

4. Resultat och analys

Syftet med studien var att undersöka hur pedagoger i grundskolans tidigare år upplever den egna undervisningen och detta i förhållande till deras utbildning i ämnet idrott och hälsa. I detta kapitel presenteras resultat och analys utav undersökningen. Respondenternas uttalanden har placerats i fem kategorier. Kategorierna motsvarar deras upplevelser kring: *bakgrund*, den egna bedrivna *undervisning*, elevers nutida *motorik och fysisk aktivitet*, respondenternas *utbildning och kunskapskvalitéer hos pedagog*. Varje kategori redovisas under en egen rubrik och motsvarar den uppdelning som intervjuguiden var uppdelad i.

Kategorierna inleds med en kort beskrivning och belyses därefter med citat från respondenternas uttalanden under intervjutillfällena. Deras uttalanden har *bearbetats* för att

läsningen ska underlättas, då en del onödiga småord använts. Citaten är markerade med intervjuperson 1- 6 (ex IP 1, IP 2 osv.), vilket markerar de olika respondenternas uttalanden. För att ytterligare underlätta läsningen finns förkortningar angivna som talar om vilken utbildning vederbörande har, idrottslärarutbildning (IDHL), fritidspedagogutbildning (FP), grundskolelärare 1-7 (GR). De ord och meningar som blev starkt framhävda vid intervjun markeras med fet stil.

4.1 Pedagogernas bakgrund

I denna kategori har respondenternas beskrivning av deras bakgrund placerats. Respondenterna har alla olika bakgrunder vad gäller utbildning, utbildningsort och antalet högskolepoäng inom ämnet idrott och hälsa. De har alla intresse för ämnet vilket de anser är en viktig förutsättning för undervisningen. Intresset för idrott visar sig även då de alla påstår att de är fysiskt aktiva under sin fritid.

Intervjuperson 1 tog lärarexamen 2007 från utbildningen fritid och skola i ett helhetsperspektiv, vid Högskolan i Kristianstad. Personens befattning är fritidspedagog men hon arbetar som klasslärare i en årskurs fyra och som fritidspedagog på skolans fritidsklubb. Personen undervisar i svenska, idrott och hälsa, värdegrund och elevens val. Personen har 22,5 högskolepoäng (15 poäng omräknade i nuvarande högskolepoäng) idrott och hälsa från sin utbildning. Personen anser att det antal högskolepoäng hon har klarar hon sig bra med, men säger samtidigt att Skolverket kräver fler högskolepoäng (30 hp) för att undervisa eleverna i grundskolans tidigare år. Personen lyfter även **vikten av att det egna intresset för ämnet** och för hur undervisningen bedrivs. Personens anser att hans/hennes intresse är störst i svenska och idrott och hälsa då det är de ämnen som personen till största del undervisar i. Personen är själv aktiv på sin fritid, tränar spinning, indoor walking, aerobics, styrketräning och joggar ute i naturen.

Intervjuperson 2 tog sin lärarexamen 2004 vid GIH i Stockholm. Personen är utbildad idrottslärare och undervisar som idrottslärare i F-6. Personen har 90 högskolepoäng (60 poäng omräknade till högskolepoäng) idrott och hälsa från sin utbildning. Hon anser att det är viktigt att vara utbildad. Mängden poäng kan vara svårt att säga men personen känner att de poäng hon läst har gett mycket **”stoff och kött på benen”**. Utbildningen har bidragit till mycket som är användbart i den undervisning som hon bedriver. Personen **älskar ämnet idrott och hälsa**. ”Man kan göra så mycket inom många olika områden och på så vis fånga många olika typer

utav elever. Man ser eleverna utifrån olika sammanhang och perspektiv”. Personen är och har varit aktiv i föreningslivet där fotboll har varit det stora intresset. Hon har under sin uppväxt testat många olika idrotter. Numera tränar personen regelbundet på gym och springer.

Intervjuperson 3 var klar med terminerna i idrott och hälsa samt det pedagogiska området i lärarutbildningen under våren 2006. Han kompletterade sedan upp sitt andra ämne 2011 och fick därmed sin examen. Personen har läst inriktning lärare för grundskolans senare del vid högskolan Kristianstad och har varit verksam lärare sedan våren 2006. Den nuvarande befattningen är vikarierande speciallärare samt lärare i idrott och hälsa på en skola med barn som har funktionsnedsättning i grundskolans tidigare år. Personen har läst 90 högskolepoäng (60 poäng omräknade till nuvarande högskolepoäng) idrott och hälsa från sin utbildning. Han menar även att ”de högskolepoängen betyder inte att jag blir en bättre lärare eller inte, utan det handlar om att leda eleverna”. Personen menar att utbildningen inte har någon inverkan på undervisningen. Vidare uttalar personen sig om att poängen ändå bidragit till en del tips. Han påstår sig ha fått grunderna i olika fysiska aktiviteter då personen själv är idrottsintresserad. Intresset för idrott har bidragit till att personen är mest **intresserad av att undervisa i ämnet idrott och hälsa**. Personen har varit mycket aktiv på sin fritid, spelat fotboll, bordtennis, bowling, golf och handboll.

Intervjuperson 4 tog lärarexamen 1994, inriktning år 1-7 med huvudämnena svenska, so och engelska vid Stockholms universitet. Personen har tidigare läst fritidspedagogutbildningen samt en idrottspedagogkurs i Göteborg på 30 högskolepoäng (20 poäng omräknade i nuvarande högskolepoäng). Hon har även läst en termin matematik och distanskurser i teknik och kemi. Personen arbetar som matematik- och no-lärare i en årskurs sex på halvtid och i en naturskola med olika klasser från år F-9 på halvtid. I tjänsten på naturskolan ingår många olika ämnen beroende på vad klasserna behöver, mest naturkunskap men även matematik, svenska, friluftsliv och teknik. Personen anser inte att hon har särskilt många poäng inom ämnet idrott och hälsa men påpekar att hon varit mycket aktiv och kan regler i de flesta sporter sedan tidigare. Hon tycker att alla ämnen är roliga att undervisa i och helst jobbar hon ämnesintegrerat utomhus med sina klasser och påpekar att som klasslärare har man en fördel att kunna välja lite och variera sig när det gäller vad man vill undervisa i för ämnen. Personen är och har varit mycket aktiv på sin fritid, tränar gärna på gym, går och springer i naturen.

Intervjuperson 5 har läst fritidsledarutbildningen på en folkhögskola i Stockholm mellan åren 1983-1985. Personen har 180 högskolepoäng (120 poäng omräknade i nuvarande högskolepoäng) inom fritidsledarprogrammet men inga poäng inom idrott och hälsa. Personen har även läst kurser i utomhuspedagogik, biologi och ledarskap. Hon arbetar nu som idrottslärare i år F-6 på en liten skola och även som fritidsledare på samma skola. Personen menar att det i fritidsledarutbildningen ingick lekar och aktiviteter som kan användas på idrottslektionerna. Hon anser att det inte är särskilt viktigt hur många poäng en lärare har från sin utbildning utan påpekar istället vikten av ett **genuint intresse för ämnet**. Personen har själv ett stort intresse för ämnet och tycker det är roligt och viktigt för att barnen ska utvecklas som helhet. Hon har varit aktiv som handbollsspelare och numera ägnar hon sig åt orientering och löpning.

Intervjuperson 6 har läst grundskolelärarprogrammet 1-7 vid Stockholms universitet och tog sin lärarexamen 2002. Personen arbetar nu som klasslärare för en årskurs tre på en F-6 skola där hon höll i idrottslektionerna med sin klass fram tills förra året då skolan anställde en utbildad idrottslärare som numera håller i all idrottsundervisning på skolan. På frågan om hur viktigt det är med utbildning för att undervisa i ämnet idrott och hälsa svarar intervjuperson 5 att: ”farligt att säga det, men sunt förnuft är nog viktigast. Och en viss förståelse, kanske lite hur barnen tänker och hur barnen fungerar. Har man ett **intresse för ämnet** och har **erfarenhet av att leda barn** så tror jag att man kan hålla i idrottsundervisningen”. Personen tränar gärna olika pass på gymmet men har ingen idrottsbakgrund.

4.2 Undervisning

I denna kategori har respondenternas uttalanden berörande den egna utövade undervisningen placerats.

Majoriteten av respondenterna anser att det är roligt att undervisa i ämnet idrott och hälsa. De menar att undervisning i idrott och hälsa är annorlunda i jämförelse med undervisning i andra ämnen och påstår att som lärare kan du se och uppleva elevernas utveckling och uppleva rörelseglädje tillsammans med dem.

- Jag skulle **absolut inte vilja välja bort** ämnet idrott och hälsa (IP 2 IDHL)
- Det är roligt, utvecklande och lärorikt att arbeta med elever i olika åldrar (IP 2 IDHL)
- Jag **brinner för ämnet** och jag känner mig hemma i miljön (IP 3 IDHL)

- För att ämnet är praktiskt och skiljer sig från den vanliga undervisningen i klassrummen (IP 1 FP).
- Är roligt, utvecklande och lärorikt att arbeta med elever i olika åldrar (IP 2 IDHL)
- Det bästa med att undervisa i idrott och hälsa i skolan är att se barnens rörelseglädje och att de kan få bättre självförtroende när de förstår att de kan bli bättre (IP 6 GR).

En av respondenterna påpekar att hon inte skulle vilja undervisa i ämnet idrott och hälsa. Personen nämner miljön som faktor för bidragandet av att hon just nu inte vill undervisa i ämnet.

- I dagens läge skulle jag **inte vilja undervisa i idrott och hälsa** (IP 4 GR & FP).
- Jag tyckte det var jobbigt med framförallt ljudnivån och så är det slitsamt för kroppen. Jag kunde ibland även tycka att det var ensamt att undervisa i ämnet med planeringen och så (IP 4 GR & FP)
- Idrott skiljer sig från andra ämnen genom att man använder **en helt annan pedagogik**, man måste liksom vara **tydligare** och berätta nya regler inför varje plats man är på, ishallen och simhallen. Inte som i klassrummet där eleverna oftast vet vad som förväntas av dem (IP 4 GR & FP).

Respondenterna hävdar att intresset för idrott och hälsa är viktigt för undervisningen och för att alla elever ska utvecklas. Fyra av de sex respondenterna påpekar att intresset är viktigt oavsett vilket ämne det är som en lärare undervisar i.

- **Det är jätteviktigt**, för det speglar sig hos eleverna (IP 1 FP).
- Jag tror att det är **viktigt att man brinner för sitt ämne** och att man tycker att det man lär ut är roligt. **Det egna intresset ska dock inte styra** innehållet i undervisningen (IP 2 IDHL).
- Jag tycker det är viktigt att man har ett intresse för det man undervisar i för oftast är du bättre på det du själv har intresse för (IP 3 IDHL).
- Intresset är viktigt **oavsett vilket ämne** det gäller (IP 4 GR & FP).
- Det är roligt, utvecklande och lärorikt att arbeta med elever i olika åldrar inom ämnet idrott och hälsa (IP 2 IDHL).
- Jag vill undervisa i idrott och hälsa eftersom jag själv har ett **stort intresse** för ämnet och älskar att **hjälpa barn att lyckas** och att utvecklas (IP 5 FP).

Respondenterna har även uttalat sig om vikten av ämnet idrott och hälsa i skolan.

- **Hjärnforskningen** har bevisat att idrott och fysisk aktivitet **stärker eleverna i de övriga ämnena** och därför är ämnet extra viktigt och **bör utökas** (IP 3 IDHL).
- Det är viktigt att få eleverna att börja tänka på hur ämnet hänger ihop med rörelse och välbefinnande (IP 2 IDHL).
- Jag jobbar för att få **ett pass fysisk aktivitet/dag** med eleverna för att se om det kan ge några **positiva effekter** som det fick i Bunkefloprojektet (IP 3 IDHL).
- Det är viktigt för att väcka framtida intresse och stimulera till fysisk aktivitet (IP 5 FP).

4.3 Motorik och fysisk aktivitet

I denna kategori har respondenternas uttalanden berörande motorik placerats.

Motorisk träning innebär för respondenterna allt från rörelsernas grundformer till ett redskap för koncentrationen i klassrummet.

- Motorisk träning **utgör grunden till all idrott** utan de grovmotoriska grundformerna blir det svårare att lära sig de finmotoriska (IP 1 FP).
- Jag **jobbar mycket med de motoriska grundformerna i de lägre åldrarna** och när **de blir lite äldre fortsätter vi med att kombinera de motoriska grundformerna** med andra rörelser, fart och hinder osv. **Att ha god motorik och kroppskontroll är viktigt**, det underlättar för eleverna i måna sammanhang. Motorisk träning är många olika moment med banor, hopp, krypa, åla, hänga, stödja osv. i olika situationer (IP 2 IDHL).
- Det är viktigt med motorik eftersom om du har en bra motorik så klarar du ju bra med alla andra saker också (IP 4 GR & FP).
- Motorisk träning är viktigt för att förbättra koncentration, minnesbehållning, uthållighet och kondition (IP 5 FP).
- Motoriska problem gör sig tillkänna även på barns koncentration. Tydligast blir det när barnen börjar växa i mellanstadieåldern (IP 1 IDHL).

Intervjuperson tre och fyra kopplar motorisk träning till elever som har svårigheter med motorik.

- Vi tränar nästan enbart motoriks träning då eleverna har motoriska problem (IP 3 IDHL).
- Det är **enbart** elever med motoriska problem som behöver motorisk träning (IP 4 IDHL).

Deras uppfattningar om nutida barns motoriska förmågor upplevs som varierande, allt fler barn sitter still på sin fritid och får inte den naturliga rörelsen som aktiva barn får.

- Barns nutida motoriska förmågor är varierande, barns som är **aktiva** på fritiden har bättre motorik än barn som väljer att sitta still vid datorn. **Ju mer barnen tränar, leker utvecklas deras motorik** (IP 1 IDHL).
- Jag anser att många barn har god motorik och kroppskontroll. Men jag tycker att man kan se skillnad **på de barn som är aktiva på sin fritid jämfört med de som inte är aktiva** på sin fritid (IP 2 IDHL).
- Att andelen som har mycket dålig motorik är mycket högre nu än vad det var förr, för kanske bara 10 år sedan (IP 4 GR & FP).
- Barn idag rör sig alldeles för lite och att det behövs **utökad idrottsundervisning i skolan** (IP 5 FP).
- Barn i dag rör sig inte lika spontant som vi kunde se förut (IP 6 GR).

4.4 Utbildning

I denna kategori har respondenternas uttalanden berörande deras upplevelser av den egna lärarutbildningen placerats.

Respondenterna anser att deras utbildning i idrott och hälsa har givit dem redskap att de känner sig trygga med undervisningen. Dock innebär den nya kursplanen för idrott och hälsa att mer kunskaper behövs för att de ska känna sig kvalificerade för undervisning och bedömning av elevernas lärande. Alla respondenter anser att de är kvalificerade till att undervisa i ämnet idrott och hälsa.

- Jag anser att min idrottslärarutbildning bidragit till att jag känner mig kvalificerad i ämnet då utbildningen bjöd på många praktiska exempel på hur undervisning kan bedrivas och varieras. Många områden i idrott och hälsa berördes och det har jag bra nytta utav i dag när jag undervisar. Barn tänker idag på att de vill spela spelet, exempelvis fotboll men utbildningen gav mig variation och förståelse att det finns så mycket mer än själva spelet (IP 1 FP).
- Ja jag anser att jag har fått många redskap under min utbildning som gör att jag är trygg och känner att jag behärskar många situationer i undervisningen. Jag tycker absolut att jag är kvalificerad för mitt arbete och jag anser att min utbildning har bidragit till det (IP 2 IDHL).
- Utbildningen har bidragit till att jag känner mig kvalificerad att undervisa i idrott och hälsa på låg och mellanstadiet. Jag känner att jag skulle behöva mer kunskap i ämnet för att undervisa i ämnet på högstadiet och gymnasiet (IP 4 GR & FP).
- Jag anser att jag har tillräckliga kunskaper för att undervisa i ämnet idrott och hälsa. Jag skulle dock önska lite mer kunskap då det kommer till undervisning om hälsoaspekten då den nu tar en större plats i undervisningen. Och om jag hade varit yngre hade velat fortbilda sig inom idrottsläraryrket (IP 5 FP).
- Utbildning är inget krav, iallafall inte i de lägre åldrarna. Erfarenhet och att kunna fånga barn, att ha **en positiv inställning och attityd** samt att inte vara ängslig räcker. Utbildning i **konflikthantering** skulle kunna behövas och en kurs i första hjälpen. Erfarenheten är mycket viktig. Erfarenhet av att vara ledare behövs eftersom disciplin och respekt är nödvändigt (IP 6 GR).
- Utifrån läroplanen så anser jag att jag kan erbjuda barnen det som krävs för att de ska uppnå en högre nivå, det är viktigt att man **vågar variera sig och testa nytt** (IP 1 FP).
- Jag har den kunskapen som behövs men **utvecklas hela tiden** i takt med att erfarenheten växer (IP 2 IDHL).

Respondenterna är överens om att kunskap och intresse är viktigt för de ämnen som läraren undervisar i. Fördelarna de nämner med ämneslärare i grundskolans tidigare år är fördjupade kunskaper i ämnet. Nackdelarna med ämneslärare är att det blir rörigt för de mindre barnen att ha för många vuxna omkring sig.

- Fördelen med ämneslärare är främst att personen som undervisar är intresserad av ämnet och djupare kunskaper fås genom utbildningen. Klasslärare som undervisar i många ämnen har kanske stort intresse för hälften av ämnena medan de övriga ämnena är mindre intressanta. Förändringar har skett på skolan som jag undervisar på, ett försök att lärarna enbart undervisar i de ämnena som de har kompetens för. Detta har medfört att min klass har fått många olika lärare vilket har gett **positiv respons från eleverna** (IP 1 FP).
- Jag tycker att det skulle vara bra med ämneslärare även på låg- och mellanstadiet. Man har som pedagog möjligheten att planera sitt arbete på ett mer noggrant sätt, använda det man har planerat vid mer än ett tillfälle. Man kan fördjupa sig i sitt ämne och förhoppningsvis göra ett bättre jobb (IP 2 IDHL).
- Klart man ska ha ämneslärare även på låg- och mellanstadiet, varje lärare har sin **kompetens och professionalitet på sitt specifika ämne**. Det finns ingen lärare som har full koll på 16 ämnen, du kan läsa in dig på ämne men har framförallt **inte har den kompetensen som krävs specifikt i varje ämne** (IP 3 IDHL).
- Jag tycker att alla **elever har rätt till** en utbildad lärare i det ämnet. I ettan och tvåan kan det vara bra med en lärare men från trean så kan jag tycka att man skulle kunna vara två lärare. Det är bättre att man har en lärare med korrekt utbildning. I sexan kan de klara av att ha 4-5 lärare (IP 4 GR & FP).
- Jag vet inte riktigt, det är inte bra med allt för många vuxna kring mindre barn. I vissa specialämnena kanske det skulle behövas speciallärare som i idrott så skulle det kanske vara bra med riktigt utbildade lärare men samtidigt så tror jag att om man har ett **genuint intresse** och själv **håller sig uppdaterad** så kan man undervisa ändå (IP 5 FP).

4.5 Kunskapskvalitéer hos pedagogen

I denna kategori har respondenternas uttalanden berörande deras upplevelser av kunskapskvalitéer hos sig själv och allmänt hos lärare i idrott och hälsa placerats.

Det skiljer sig något mellan respondenternas svar när det gäller vilka kunskapskvalitéer en lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa bör ha. De lyfter vikten av att se alla individer samt att pedagogen ska ha goda ledaregenskaper, våga testa nytt och utvecklas tillsammans med eleverna.

- Som undervisande lärare i idrott och hälsa bör du kunna grunderna och på olika sätt kunna variera de grovmotoriska rörelserna i idrottslektionerna. **Lite kunskap om varje delmoment är viktigt**, orientering, redskapsgymnastik, bollsport och simning (IP 1 FP).
- Man ska kunna hantera och ta hand om olika individer, grupper och klasser. Det finns elever med speciella behov och de som inte delar ett intresse för idrott. En viktig egenskap hos en lärare/pedagog är att plocka fram de positiva sidorna hos alla elever. Man ska naturligtvis också kunna visa och genomföra olika aktiviteter/övningar men man kan även ta hjälp utav elever (IP 2 IDHL).
- Jag som idrottslärare ska göra ämnet så intressant att det motiverar eleverna till att vilja vara aktiva (IP 3 IDHL).
- Man ska kunna vara domare i många idrotter, ha **säkerhetstänkande** och bra **ledaregenskaper**. Det är även viktigt att kunna undervisa i hälsa för idrotten ska inte enbart riktas till idrottspersoner (IP 4 GR & FP)
- Det är viktigt att ha breda kunskaper istället för specifika eftersom det är viktigt att erbjuda variation för att fånga många elever att hitta någon aktivitet de kan hålla på med i framtiden det är viktigt att ha förmågan att kunna se varje individ och kunna anpassa undervisningen (IP 5 FP).
- Det viktigaste är sunt förnuft och förståelse för hur barn tänker och fungerar. Det kan vara bra med **utbildning i att planera och organisera** fysisk aktivitet för större barngrupper och kanske konflikthantering men är du lärare så borde du ha **erfarenhet** av att hantera klasser. I skolan hamnar ledaren i en situation som ställer krav på att leda aktiviteter för alla elever, inte bara för dem som redan är väl motiverade till att vara fysiskt aktiva (IP 6 GR).

De är alla överens om att det är viktigt att leva som man lär, eleverna ser och tar efter pedagogens beteende.

- Det är **viktigt att leva som man lär**, men man ska inte vara för perfekt, man måste våga visa att man är människa (IP 1 FP).
- Ett hälsosamt liv är för mig att hitta en balans mellan träning, mat och socialsamvaro. Det känns viktigt att man försöker förmedla hela bilden till eleverna (IP 2 IDHL).

- Det är viktigt att leva som man lär för annars märker eleverna om man inte gör det och kanske inte tar en på allvar (IP 4 GR & FP).
- Barn gör som man gör och inte som man säger (IP 5 FP).
- Eftersom motionsvanor läggs tidigt i barnens liv som ett inlärt beteende är det viktigt att idrott och hälsa får en betydande prioritering i skolan (IP 5 FP).
- Det är självklart att vara förebild när man jobbar i skolan. Det är mycket viktigt att leva som man lär eftersom barnen vet precis hur man är som person och de tar efter beteenden (IP 6 GR).

Två av respondenterna hade inte för avsikt att fortbilda sig inom ämnet medan övriga fyra gärna skulle fortbilda sig för att behålla glädjen och hitta nya metoder att förmedla kunskap, intresse och insikt inom ämnet.

5. Diskussion

Under detta kapitel diskuteras resultatet i förhållande till tidigare forskning och litteratur inom ämnet. Syftet med denna undersökning var att undersöka pedagogernas upplevelser och erfarenheter av den egna undervisningen i ämnet idrott och hälsa samt upplevelserna av den egna utbildningen och dess relevans för att kunna undervisa i ämnet. Utifrån vårt resultat samt litteratur har vi kunnat se ett mönster av att respondenterna ser det personliga intresset för idrott och hälsa som en viktig aspekt för god undervisning för eleverna. Deras utbildningar har bidragit med en del ”kött på benen” (IP 2) men de återkommer flertalet gånger till att intresset är en strak bidragande faktor till god undervisning.

5.1 Pedagogernas bakgrund

Gemensamt för respondenterna i vår undersökning var att de har undervisat eller undervisar i ämnet idrott och hälsa. Undersökningen visade att respondenterna hade olika utbildningar på olika orter i Sverige med olika antal högskolepoäng inom ämnet idrott och hälsa. Två av respondenterna har idrottsläroutbildning (90 högskolepoäng), en annan har läst en kurs i idrottspedagogik på 30 högskolepoäng medan en annan har läst 22,5 högskolepoäng idrott och hälsa. Två av våra respondenter har ingen utbildning inom ämnet idrott och hälsa men har undervisat och undervisar fortfarande elever i grundskolans tidigare år i ämnet. Vad som är tillräckligt med utbildning svarar inte vår studie på. För att ta reda på detta krävs omfattande forskning med observationer, intervjuer och tester på elevers förtroenheter i jämförelse med kursplanen för idrott och hälsa. En av respondenterna påpekar att Skolverket kommer att

kräva fler högskolepoäng (30 hp) för att en lärare ska bli kvalificerad för att undervisa i ämnet idrott och hälsa. Enligt Skolverkets personalstatistik över tjänstgörande lärare 2011-2012 i idrott och hälsa har 85,3% av de tjänstgörande lärarna en tillsvidareanställning vilket kan betyda att resterande tjänstgörande lärare inte har behörighet i ämnet (Skolverket, 2012). Vårt resultat visar att det finns lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa trots att de inte är behöriga för detta.

Vår undersökning visar även att alla respondenterna har ett personligt intresse för idrott och hälsa då de alla nämner att de är fysiskt aktiva på sin fritid. En av de respondenter som helt saknar utbildning inom ämnet idrott och hälsa menar att hon har intresse för ämnet samt att hon kan många regler inom olika sporter eftersom hon har erfarenheter utav detta. En annan respondent menar att utbildningen inom idrott och hälsa har bidragit med ”stoff och kött på benen” (IP 2). Vidare menar IP 1 att ”barn tänker idag på att de vill spela spelet, exempelvis fotboll men utbildningen gav mig variation och förståelse att det finns så mycket mer än själva spelet”. Faucette et al. (1990) beskriver att lärare som har utbildning i ämnet idrott och hälsa (PE) bidrar till effektivare undervisning för eleverna. Samtidigt menar Rahim et al. (1997) att eleverna har positivare attityder till ämnet då en utbildad idrottslärare bedriver undervisningen. Läraren i idrott och hälsa ska vara *fysiskt läskunnig*, läraren bör veta hur och varför rörelser sker samt inse betydelsen av fysisk aktivitet samt välja att regelbundet delta i fysiska aktiviteter (Fishburne et al. 2005). Respondenterna i vår studie är alla fysiskt aktiva på sin fritid vilket visade sig i Fishburne et al. undersökning vara en fördel för att bedriva undervisning i ämnet idrott och hälsa.

5.2 Undervisning

Även om resultatet i vår studie visade på att fem utav sex av lärarna som undervisade i idrott ansåg sin befattning/arbetsbeskrivning som rolig så kan det fortfarande finns lärare ute i verksamheten som inte har intresse och dessutom inte tillräckliga kunskaper inom ämnet. IP 3 uttalade sig om att klasslärare som undervisar i 16 ämnen omöjligt kan ha intresse för alla dessa ämnen. Dessutom menar IP 3 att klasslärarna ”inte har den kompetens som krävs specifikt i varje ämne” (IP 3).

Resultatet i vår studie visade även att några respondenter saknade ”hälsoaspekten” (IP 5) från sin utbildning som finns nämnt i det centrala kursinnehållet i Lgr 11. I åk 1-3 ska ordet och

begreppet hälsa vara ett centralt samtalsämne. För elever i åk 4-6 innefattar det mer ingående kunskaper kring hälsa och livsstil, kroppsliga och mentala effekter av fysisk aktivitet men även levnadsvanor, självbild och kroppsuppfattning ska finnas centralt i samtal (Lgr11, 2011). Saknar lärarna kompetens för att undervisa om hälsoaspekter kan detta ha en negativ inverkan på elevernas kunskaper om hälsa och fortsatt utvecklande av en hälsosam livsstil. Hälsa är ett stort begrepp som innefattar mycket och det är viktigt att lärarna är medvetna om vad de ska lära ut och vad begreppet innebär. Detta kan vara svårt att avgöra men med en längre utbildning i idrott och hälsa tas flera aspekter upp som kan vara viktiga och hur dessa kan förmedlas till elever.

Utifrån vårt resultat kan det utläsas att lärarna som undervisar i ämnet idrott och hälsa tycker de har ett roligt uppdrag. De anser att det är motiverande att se elevernas utveckling och då kunna glädjas med dem. I en undersökning av Lundvall et al. (2004) visar resultatet på att trots att lärare hade få antal poäng inom ämnet idrott och hälsa så gladdes de åt att kunna se eleverna utvecklas. Av de lärare som har fler poäng i idrott och hälsa nämner de glädjen av att få röra på sig och att få arbeta med ett populärt ämne. Detta är inte något som respondenterna i vår studie påpekar. Lärarna i vår undersökning har i sin praktik valt att koncentrera sig på att det ska vara roligt att röra sig i en tillåtande miljö. Denna rörelseglädje förutses vara ingången till ett senare fysiskt aktivt liv. Eventuellt beror detta på att respondenterna undervisade i idrott och hälsa i grundskolans tidigare år, kanske hade det visat på ett annat resultat vid intervjuer av högstadie- och gymnasielärare.

5.3 Motorik och fysisk aktivitet

Respondenterna i denna studie påpekar vikten av att främja en framtida fysisk aktivitet hos eleverna. Detta styrks av Strandell och Bergendahl (2002) som menar att främja lärandet av fysisk aktivitet måste ses som det primära i idrottslärarens arbete.

Resultatet av vår studie visar att respondenterna upplever att det är fler barn idag som är fysiskt inaktiva och därför också har sämre motorik. Detta stöds av Engström (2004) som skriver att samhällsutvecklingen i västvärlden har inneburit att den dagliga fysiska aktiviteten har minskat. Faskunger (2007) skriver att minskad aktiv transport, ökat stillasittande och ökat bilåkande har inneburit att inomhusvistelsen ökat och fysisk aktivitet hos barn och ungdomar minskat. Vuxna säger till barnen att de ska sitta stilla, inte springa runt och stimma, vilket bidrar till livsstilen med allt mer stilla sittande (Sandborgh et al. 1985). Respondenterna i

denna studie visar att de är medvetna om att eleverna rör på sig allt mindre och förslag ges på utökad undervisning i ämnet idrott och hälsa under skoltid. Utökad undervisning i idrott och hälsa ger utökade möjligheter för eleverna att lära sig att vara fysiskt aktiva och leva ett hälsosamt liv (Bunkeflomodellen, 2005).

Respondenterna i vår studie anser även att det är viktigt med motorisk träning då den utgör grunden för idrott och påverkar många olika situationer. De nämner även att god motorik kan göra att koncentrationsförmågan förbättras. Detta stöds av en studie av Ericsson (2003) som visar att elever med god motorik också har en god koncentrationsförmåga. Myndigheten för Skolutveckling (2005) skriver att elever, lärare, rektorer och föräldrar upplever att eleverna efter daglig fysisk aktivitet har bättre koncentrationsförmåga. Om undervisning i idrott och hälsa och daglig rörelse kan påverka koncentrationsförmågan är detta ett starkt argument för utökad undervisning i ämnet. Då kan eleverna koncentrera sig längre stunder och prestera på bästa sätt under hela skoldagen. En av respondenterna i vår undersökning uttalade sig om att han aktivt arbetar för att ”få ett pass fysisk aktivitet/dag med eleverna för att se om det kan ge några positiva effekter som det fick i Bunkefloprojektet” (IP 3). Vidare menar en av respondenterna att motorisk träning kan förbättra koncentrationen (IP 5) medan en annan respondent menar att motoriska problem gör sig tillkänna även på barns koncentration (IP 1).

5.4 Utbildning

Det finns en mängd verksamma lärare med olika typer av utbildning som undervisar i ämnet idrott och hälsa. En idrottslärare med idrottslärarutbildning har med sig en formell utbildning och ofta också erfarenhet av idrott eller fysisk aktivitet. Många av lärarna som saknar formell utbildning kan ha med sig andra former av utbildning, några kan ha gått utbildningskurser medan andra har andra former av utbildning och ibland ingen utbildning alls utan endast egna erfarenheter utav idrottande. Resultatet från vår studie visade att lärarna som medverkade i undersökningen hade olika utbildningar på olika orter i Sverige inom ämnet idrott och hälsa. En del hade fler högskolepoäng än andra. Respondenterna var eniga om att det inte handlar om antalet högskolepoäng utan att andra faktorer inverkar i pedagogens undervisning. Detta kan vara för att de inte hade tillräckligt med poäng men ändå såg sig själva som kvalificerade. Eventuellt kanske de kände behov att försvara sin yrkesroll som idrottslärare och därför svarade som de gjorde. Det går inte exakt att säga vad som är tillräcklig utbildning för att undervisa i ämnet eftersom det finns många olika åsikter om detta. Alla respondenter i vår

studie tyckte sig vara kvalificerade att undervisa i ämnet även om de skilde en hel del mellan deras utbildning i ämnet.

Alla respondenterna svarade att det egna intresset för ämnet är en viktig del av hur undervisningen bedrivs och dess effekt på eleverna. Morgan (2008) beskriver att undervisningen blir sämre då läraren inte känner att ämnet har något värde för eleverna vilket även tyder på ett lågt intresse. Ericsson (2003) menar att rörelseglädjen är en nödvändig hälsoförsäkring och att all personal som arbetar med elever bör få kompetensutveckling där de utvecklar den egna rörelseglädjen för att därefter kunna förmedla detta budskap vidare med kunskaper som *fakta, förståelse, färdigheter och förtrogenhet* (Lgr 11, 2011).

I vår undersökning konstaterade två av pedagogerna att små barn endast bör ha en lärare eller ett fåtal lärare för att känna sig trygga i skolan. Det är vanligt med generalister till lärare i grundskolans tidigare år (Hardman, 2004; DeCorby et al. 2005; Lu et al. 2009). Detta kan eventuellt vara bra eftersom barnen ska känna sig trygga i skolsituationen. Det är viktigt att generalistlärarna får en korrekt utbildning för att på bästa sätt kunna undervisa även de yngre eleverna för att främja den motoriska utvecklingen, rörelseglädjen och främja en framtida fysiskt aktiv och hälsosam livsstil (Lgr 11, 2011). Frågan om hur pedagoger ser på ämneslärare även i grundskolans tidigare år gav uttalanden kring vikten av intresset för ämnet. Fördelar som fördjupade kunskaper påtalades och nackdelar, som tidigare beskrivits skulle göra att det blir för rörigt för de mindre barnen att ha för många vuxna omkring sig. Om de skulle ha fler lärare redan på lågstadiet med fördjupade kunskaper kan diskuteras vilka ämnen som bör prioriteras.

Vid kontakten inför vår undersökning tillfrågades rektorer i Skåne län, Uppsala län och Stockholms län om de hade klasslärare som även undervisade i ämnet idrott och hälsa. Svaren som gavs var i många fall att ”vi har utbildade idrottslärare som undervisar i ämnet även för de yngre barnen”. IP 6 bedrev som klasslärare även idrottslektionerna för sin klass fram tills för några år sedan då skolan anställde en utbildad idrottslärare. Detta är ett positivt besked då utbildade lärare bidrar till effektivare undervisning för eleverna. Utbildade lärare i idrott och hälsa (PE) bidrar även med att ge tydliga och innehållsrika svar på elevers frågor. (Faucette et al. 1990). Samtidigt menar Rahim et al. (1997) att elevernas attityder till ämnet var mer positiva där en utbildad idrottslärare bedrev undervisningen. IP 5 upplever att det hade varit bra med specialiserade lärare ibland annat i idrott och hälsa samtidigt menar hon att ”om man

har ett genuint intresse och själv håller sig uppdaterad så kan man undervisa ändå”. Det kan antingen införas fler ämneslärare i lägre åldrar eller en mer kvalitativ utbildning till grundskolelärare som ska undervisa i idrott och hälsa. Alla lärare som undervisar i idrott och hälsa borde ha en positiv attityd till fysisk aktivitet för att vara förebild inför eleverna. Lundvall et al. (2004) visade på att ju yngre eleverna var desto mer lågutbildade var lärarna i formell mening. De skriver att av skäl som inte undersöktes i just denna studie så tillsätter rektorer undervisande personal som inte är utbildad specialist i ämnet. En utav anledningarna kan utifrån vårt resultat vara att barnen känner sig mer trygga när de har få vuxna omkring sig. Det gäller därför för lärare som undervisar i idrott och hälsa för de yngre barnen att vara medvetna om betydelsen av den motoriska träningen och fysisk aktivitet. Vissa skolor inför utökad fysisk aktivitet under skoltid men frågan är om de har kvalificerade pedagoger och specialister inom ämnet som kan ge varje elev rätt motorisk träning och förutsättningar när det kommer till fysisk aktivitet. Bunkefloprojektet är ett projekt där vissa skolor infört daglig fysisk aktivitet (Bunkeflomodellen, 2005).

Morgan et al. (2001) visar att positiva erfarenheter av egen idrott och hälsa undervisning visar positiv inställning till ämnet medan lärare som hade mer negativa erfarenheter upplevde undervisning i idrott och hälsa som negativ. Därför måste det vara viktigt för utbildare från lärarutbildningen att skapa positiva upplevelser hos lärarna för att de ska ha en positiv attityd till ämnet gentemot eleverna.

Respondenterna i vår studie påtalade att eleverna idag har sämre motorik eftersom de sitter stilla för mycket. Den undervisning som hittills bedrivits kanske inte har bidragit till att eleverna utvecklas på bästa sätt när det gäller fysisk aktivitet. Kirk (2005) skriver att de flesta elevernas erfarenhet av specialistlärare och ett brett utbud av fysisk verksamhet introduceras först när de flyttar från grundskolans tidigare år till grundskolans senare år. Författaren konstaterar att den idrottsundervisning som hittills bedrivits har varit relativt ineffektiv för att främja positiva attityder till fysisk aktivitet. Huvudproblemet verkar vara det ökade trycket på läroplanen när det gäller ämnet idrott och hälsa samt att det mest finns generalister till lärare i grundskolorna som mycket osannolikt kan erbjuda den typ av kvalitetsupplevelser barn i de lägre åldrarna behöver för att påverka till fortsatt deltagande i fysiska aktiviteter. Om undervisningen som hittills bedrivits inte gett önskade effekter skulle det kunna vara en väg i rätt riktning att införa utbildade lärare redan i de yngre åldrarna. Detta för att i tidig ålder påverka eleverna till en hälsosam och aktiv livsstil. Lundvall et al. (2004) menar att en

konsekvens av att låta generalister undervisa i idrott och hälsa i grundskolans tidigare år kan bli att undervisningen byggs upp kring individens praktiska kunskap; det som pedagogen behärskar kroppsligen blir dominerande i undervisningen.

5.5 Kunskapskvalitéer hos pedagogen

Resultatet av vår undersökning visar att lärare i idrott och hälsa ska ha goda ledaregenskaper och kunna se alla elever. Respondenterna lyfter även konkreta förslag på olika moment inom ämnet som de anser att en idrottslärare bör kunna. De menar att det är viktigt att ha kunskap inom varje delmoment för att sedan kunna lära ut kunskapen till eleverna, moment som orientering, redskapsgymnastik, bollsport och simning. Respondenterna uttalar även vikten av att plocka fram elevernas positiva sidor och motivera till fortsatt fysisk aktivitet för eleverna även utanför skoltid. Det finns en likhet mellan respondenternas uttalande och vad som står skrivet i läroplanen för grundskolan och det som Karlsson (2002) menar att motivation är nyckeln till förtrogenhet. I Lgr 11 (2011) står det att pedagogens uppdrag är att främja elevernas vilja att hämta nya erfarenheter och bevara den viljan resten av livet. Pedagogerna i vår studie var överens om att intresset för det undervisande ämnet är viktigt för undervisningens kvalitet men även kunskaper i hur man motiverar elever till lärande.

5.6 Slutsats

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger som undervisar i grundskolans tidigare år beskriver den undervisning de själva bedriver i ämnet idrott och hälsa samt hur de beskriver sin egen utbildning inom ämnet.

Pedagogerna i denna undersökning har varierande utbildning. Trots detta anser alla respondenterna att de har tillräckligt med utbildning för att undervisa eleverna, även om två av dem helt saknar utbildning i idrott och hälsa. Utbildningen inom ämnet spelar mindre roll då intresset för rörelse och fysisk aktivitet är det centrala och viktiga enligt respondenterna. I det stora hela så anser de ändå att en hög utbildningsnivå är viktigt, vilket gör att de ibland säger emot sig själva. Respondenterna anser att den undervisning de själva bedriver i ämnet idrott och hälsa är positiv för eleverna. De respondenter som har lärarutbildning inom ämnet idrott och hälsa anser att utbildningen bidragit med kunskaper, tips och idéer för att bedriva undervisning för elever i grundskolans tidigare år. Respondenterna anser att det är viktigt att motivera eleverna till att vara fysiskt aktiva även utanför skoltid. De menar att det personliga intresset för idrott och hälsa är en bidragande faktor till bättre undervisning. Respondenterna

menar att fördelarna med ämneslärare i grundskolans tidigare år är fördjupade kunskaper i ämnet. IP 2 nämner att en fördjupning inom sitt ämne förhoppningsvis bidrar till ett bättre utfört jobb. ”Klart man ska ha ämneslärare även på låg- och mellanstadiet, varje lärare har sin kompetens och professionalitet på sitt specifika ämne. Det finns ingen lärare som har full koll på 16 ämnen, du kan läsa in dig på ämne men har framförallt inte har den kompetensen som krävs specifikt i varje ämne” (IP 3).

5.7 Metoddiskussion

I denna studie undersöktes pedagogernas tankar och upplevelser om sin undervisning i idrott och hälsa vilket har gjort att kvalitativ undersökningsmetoden upplevdes som lämplig för studien.

När det gäller urvalet har ett bekvämlighetsurval gjorts där de respondenter som blev tillfrågade och var intresserade var de som valdes att delta i studien (Bryman, 2002). Eftersom de respondenter som var villiga att delta och som hörde av sig först valdes att delta i studien kan detta ha påverkat resultatet. Det kan innebära att de som var intresserade av ämnet valde att delta i studien och kan ha svarat på frågorna utifrån att de har ett intresse av ämnet. Eventuellt kunde syftet med studien varit dolt fram tills dess att intervju skedde för att undvika detta. Det visade sig svårt att få tillräckligt med pedagoger att ställa upp på en intervju. Med en annorlunda urvalsmetod hade deltagandet eventuellt kunnat bli annorlunda, vilket hade kunnat ge ett annorlunda resultat. Samtidigt ska de etiska kraven uppfyllas och informanterna måste själva få göra valet att medverka eller inte och har dessutom rätt att avbryta medverkan när de önskar. Om vi skulle gjort den här undersökningen igen hade vi lagt mer tid på att leta upp klasslärare men tyvärr fanns inte tillräckligt med tid för att uppfylla denna önskning.

Att använda ljudinspelare under intervjun var praktiskt eftersom det annars kunde ha varit lätt att missa viktig och relevant information om endast anteckningar skulle förts. Det gäller även att vara medveten om att ljudinspelare kan ha hämmande effekt på informanten. Vi upplevde det inte som att pedagogerna stördes av det faktum att vad de sa spelades in.

När det kommer till intervjuer så skulle det kunna ha påverkat vem som var intervjuledare. Då intervjuledarna inte har någon större erfarenhet av att leda intervjuer så hade en mer van intervjuperson eventuellt kunnat få fram ett annat, eller ytterligare resultat genom att ställa

annorlunda eller mer ingående följdfrågor. Respondenterna i denna studie nämner vikten av intresset av idrott och hälsa vid ett flertal tillfällen. Detta kan göra att resultatet upplevs som upprepande och mindre djupgående. Anledningen till detta kan vara brister i den utformade intervjuguiden eller som ovan nämnt intervjuledarnas intervjuteknik.

Syftet med studien var att undersöka pedagogernas beskrivning av den egna undervisningen och utbildningen i ämnet idrott och hälsa. Studien grundar sig därför i specifika individers uttalande och några större generaliseringar kan inte göras. Resultaten har ändå bidragit med kunskap om några pedagogers uppfattningar.

Vid förfrågan om deltagande i studien fick respondenterna först ett brev med information om studien. Valde de därefter att tacka ja fick de vid intervjutillfället ytterligare information. Vetenskapsrådets (2002) fyra etiska krav har följts då pedagoger och rektorer har fått grundlig information angående studien. Respondenterna har även informerats om att deras uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt. De har också blivit informerade om att insamlat material endast kommer att användas i denna studie. Informationen anses ha varit tillräcklig. Eftersom intervjupersonerna har varit vuxna så tror vi att de förstått informationen vi givit dem.

Den ursprungliga tanken med studien var att undersöka klasslärares upplevelser av den undervisning som de själva bedriver samt deras utbildning i ämnet idrott och hälsa. Vid kontakt med rektorer ställdes frågan om de hade klasslärare som undervisade i ämnet som vi skulle få lov att intervjua. Många av rektorerna svarade att de hade utbildade idrottslärare även för eleverna i grundskolans tidigare år. Vad rektorerna menade med utbildade idrottslärare är svårt att avgöra eftersom detta inte var något som undersöktes. Eventuellt benämns alla pedagoger som undervisar i ämnet idrott och hälsa som idrottslärare oavsett om personen endast har ett fåtal poäng i ämnet eller om de har en utbildning med fler poäng inom ämnet idrott och hälsa.

5.8 Förslag till fortsatt forskning

Intresset för fysisk aktivitet och dess påverkan på barn och ungdomar är en stor och aktuell fråga. För att vidare studera hur skolan skulle kunna påverka till hälsosammare livsstil hos barn och ungdomar skulle det också vara intressant att se på hur skolledning och rektorer ser på fysisk aktivitet och dess relevans att ha i skolan samt hur de ser på att införa fler ämneslärare med god kompetens i de lägre årskurserna i skolan.

Det skulle även kunna vara intressant att undersöka hur vanligt är det med utbildade ämneslärare i idrott och hälsa på skolor i Sverige? Finns det någon skillnad mellan grundskolans tidigare år, senare år och gymnasiet?

Det skulle även vara intressant att studera frågan utifrån rektorer och skolledningens syn på ämnet idrott och hälsa och utbildade idrottslärare i de olika åldrarna. Vilka skäl finns för att tillsätta personal som inte är utbildad. Är det fråga om tillgång, anses det mindre viktigt och inte relevant med utbildade idrottslärare i de lägre åldrarna?

Något som också skulle vara intressant att undersöka är förskolelärares utbildning inom motorik och deras eget arbete med idrott och hälsa för de allra minsta barnen. Wolmesjö (2002) skriver att i 3-4 års ålder sker en stor längd- och viktutveckling. Både fin och grovmotorik utvecklas. Det är därför viktigt att vid denna ålder stimulera träning av grundfärdigheterna genom lek i stimulerande miljö samt följa upp elevernas utveckling över tid inom motorik eventuellt med hjälp av MUGI – test.

5.9 Avslutande reflektioner

Utifrån resultat och diskussion har några avslutande reflektioner gjorts. Vi menar att en utbildning gör det möjligt att på ett bra sätt kunna påverka förståelse hos eleverna och därför anser vi att utbildade idrottslärare är mycket viktigt. Det vilar därför ett stort ansvar på utbildningar av lärare som ska undervisa i ämnet idrott och hälsa. Vår lärarutbildning i idrott och hälsa vid Högskolan Kristianstad har gjort oss införstådda med den komplexitet som präglar arbetet som idrottslärare. Eleverna ska både få bildning inom ämnet och ett stort utbud av aktiviteter vilket gör att det ställs krav på de som utövar undervisning i ämnet. Det är viktigt med ett intresse för ämnet en lärare undervisar i oavsett vilket ämne det är. Frågan är om lärare med endast ett fåtal poäng idrott och hälsa kan bidra med den positiva inställning som krävs inför alla ämnen. Ett förslag som respondenterna uttalade sig om var utbildade ämneslärare längre ner i åldrarna vilket visar sig ha både fördelar och nackdelar.

6. Sammanfattning

Genom semistrukturerade intervjuer med sex verksamma pedagoger med olika utbildning och olika poäng i Skåne, Uppsala och Stockholm har syftet med studien uppnåtts. Detta har skapat en bild av hur pedagoger i grundskolans tidigare år beskriver den egna bedrivna

undervisningen samt deras upplevelser av lärarutbildningens omfattning av ämnet. Av studien framgår det att de flesta vill undervisa i idrott och hälsa då de har ett brinnande intresse för ämnet. Pedagogerna menar att intresset för ämnet är en viktig aspekt för att undervisningen ska vara utvecklande för eleverna. Deras lärarutbildning inom idrott och hälsa har gett dem *stoff och kött på benen* (IP 2) och respondenterna upplever att de är kvalificerade till att undervisa i idrott och hälsa för elever i grundskolans tidigare år. Några av pedagogerna påstår att mer kunskaper kan vara nödvändigt och att fortbildning kan vara ett alternativ för fortsatt utveckling. Morgan et al. (2005) menar att flera faktorer kan inverka på lärares undervisning i ämnet, intresset för fysisk aktivitet, attityder, positiva och negativa upplevelser från sin egen bakgrund. I en annan studie av Morgan et al. (2008) påpekas att det låga intresset kan bidra till att många lärare undervisar på ett sätt som inte främjar elevernas lärande i ämnet eftersom de inte anser att ämnet har något direkt värde för eleverna. Hur eleverna upplever pedagogernas undervisning har denna studie inte undersökt. Majoriteten av pedagogerna uttalar att en god kunskapskvalitet för en idrottslärare är att motivera eleverna då pedagogens uppdrag är att främja elevernas vilja att inhämta kunskaper och bevara denna lust livet ut (Lgr 11, 2011). Enligt Karlsson (2002) är motivation nyckeln till förtrogenhet både för lärare och för elev.

Att införa ämneslärare i grundskolans tidigare år menar respondenterna i denna undersökning kan vara både positivt och negativt. De menar att undervisningen skulle bli bättre då det är specialister som undervisar i idrott och hälsa. Respondenternas uttalanden visade även att mindre barn eventuellt mår bättre av att inte ha för många lärare omkring sig. Samtidigt är det svårt att ha både kunskap och intresse för flera ämnen. Pedagogen ska bidra med kunskaper som *fakta, färdigheter, förståelse och förtrogenhet* (Lgr11, 2011).

Referenslista

Annerstedt, C (2001). *Idrottsundervisning: ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: Multicare Förlag AB.

Bernstein, N.I (1967). *The co-ordination and regulation of movements*. Oxford, England: Pergamon Press.

Birnik, H (1998). *Lärare – Elevrelationen, ett relationistiskt perspektiv*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. Avhandling.

Bryman, A (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö; Liber AB

Caspersen C. J; Powell K. E; Christenson G. M (1985). Physical activity, Exercise and physical fitness: definitions and distinctions for Health-related research. *Public health reports* 100(2).

DeCorby K; Halas J; Dixon S; Wintrup L & Janzen H (2005). Classroom teachers and the challenge of delivering quality physical education. *The journal of Educational Research* 94(4)

Denscombe M (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Dessen G (1990). *Barn och rörelse*. Stockholm: HLS Förlag.

Ejlertsson, G & Sollerhed, A-C (2007). More physical activity in school - a winning concept: results from a 3-year intervention in Sweden. *European Journal of Public Health*, 17(2).

Eklom B & Nilsson J (2000). *Aktivt liv vetenskap och praktik. Farsta: SISU idrottsböcker AB.*

Engström L-M (2004). *Skola-Idrott-Hälsa- en presentation av SIH projektet. Svensk idrottsforskning (4)*

Ericsson I (2005). *Rör dig – lär dig. Motorik och inläring*. Farsta: SISU Idrottsböcker AB.

Ericsson I (2003). Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer. - en interventionsstudie i skolor 1-3 Sammanfattning av doktorsavhandling. *Studies in Educational Sciences* (6)

Faskunger J (2007). Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet. *Statens folkhälsoinstitut* (3)

Faucette N & Patterson P (1990). Comparing teaching behaviors and student activity levels in classes taught by P.E. specialists versus non-specialists. *Journal of Teaching in Physical Education* (9), s.106–114.

Hardman K (2004). An up-date on the status of physical education in schools worldwide: Technical report for the World Health Organisation. *International Council for Sport Science and Physical Education (ICSSPE)*.

Hassmén P; Hassmén N & Plate J (2003). *Idrottspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur

Huitfeldt Å; Bergström M; Tärnklev C; Huitfeldt S & Ågren, Å. (1998). *Rörelse & idrott*. Stockholm: Liber AB.

Högberg J.O (2008). *Effektiv idrottsträning -rörelselära i teori och praktik*. Farsta: SISU idrottsböcker AB.

Karlsson M (2002). *Musikelever på gymnasiets estetiska program. En studie av elevernas bakgrund, studiegång och motivation*. Malmö: Malmö Academy of Music. Avhandling.

Kirk D (2000). Physical education, youth sport and lifelong participation: the importance of early learning experiences. *European Physical Education Review* 11(3).

Langlo – Jagtøien G; Hansen K & Annerstedt C (2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: ZetterQvist Tryckeri AB.

Lu C & De Lisio A (2009) Specifics for generalists: Teaching elementary physical education. *International Electronic Journal of Elementary Education* 1(3).

Lundvall S & Meckbach J (2004). Fritt, roligt och omväxlande! - Lärares bakgrund och tankar om sitt yrke. *Skola-Idrott-Hälsa, Svensk Idrottsforskning* (4), s.21-26.

Morgon P; Bourke S & Thompson K (2001). The influence of personal school education experiences on non-specialist teachers' attitudes and beliefs about physical education. Faculty of Education. Paper Presented at The Annual Conference of the Australian Association for Research in Education in Fremantle, December 2001.

Morgan P (2008). Teacher perceptions of physical education in the primary school: attitudes, values and curriculum preferences. *Physical Educator* 65(1), s.46-56.

Morgan P & Bourke S (2008). On-specialist teachers' confidence to teach PE: the nature and influence of personal school experiences in PE. *Physical Education & Sport Pedagogy* 13(1), s.1-29.

Myndigheten för skolutveckling (2005). *Särskilt uppdrag att stödja och följa skolornas arbete med att genomföra ändringar som gjorts i Lpo 94 samt Lpf 94, i syfte att stärka skolans ansvar att erbjuda daglig och regelbunden fysisk aktivitet. Slutrapport 2005-09-01* Stockholm.

Nyberg M & Tidén A (2006). Allsidig rörelsekompetens hos barn och ungdomar: En kartläggning av skolelevers funktionella motorik. *Skola-Idrott-Hälsa* (5). Stockholm: University College of Physical Education and Sports.

Olsson H & Sörensen S (2007). *Forskningsprocessen - Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.

Patel R & Davidson B (2003). *Forskningsmetodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Pivarnik J.M & Pfeiffer K.A (2002). *The Importance of Physical Activity for Children and Adolescents*. Michigan Governor's Council on Physical Fitness, Health and Sports.

Rahim M & Marriner T (1997). Students' attitudes toward physical activity: Specialist vs. non-specialist. *Alberta Journal of Educational Research* (43), s.161–164.

Röthig, P (Red) (1977) Sportwissenschaftliches Lexicon. Schorndorf

Sandborgh G & Stening-Furén (1985). *Inläring genom rörelse*. Arlöv: Esselte Studium AB

SAOL13 (2006). *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. Upplaga 13. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Sigmundsson H & Pedersen A (2004). *Motorisk utveckling, nyare perspektiv på barns motorik*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket, (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, Skolverket.

Smith L.B & Thelen E (2003). Development as a dynamic system. *Trends in Cognitive Sciences* 7 (8).

Språkrådet (2008). *Svenska skrivregler*. Tredje utgåvan. Stockholm: Liber AB.

Starrin B & Svensson P.G (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur

Strandell A & Bergendahl L (2002). *Sätt Sverige i rörelse 2001, Förskolan/skolan*. Statens folkhälsoinstitut.

Trost J (2005). *Kvalitativa intervjuer, tredje upplagen*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Widerberg K (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Wolmesjö S (2002). *Smarta rörelser -för fysisk och mental balans*. Farsta: SISU idrottsböcker AB.

Referenser till Internetkällor och Internetmaterial

Bunkeflomodellen (205) Tillgänglig: <http://www.bunkeflomodellen.com/> (2012-05-15)

Fishburne G.J & Hickson C (2005). What is the Relationship Between Physical Education and Physical Activity? (Elektronisk) Tillgänglig:

http://www.phecanada.ca/sites/default/files/advocacy_tools/PE_PA.pdf (2012-05-15)

Morgan P & Bourke S (2005) An investigation of preservice and primary school teachers' perspectives of PE teaching confidence and PE teacher education. *ACHPER Healthy Lifestyles Journal* 52(1), s.7-13 (Elektronisk) Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/1959.13/27293> (2012-04-16).

Nationalencyklopedin. Motorik. Tillgänglig: <http://www.ne.se/motorik> (2012-04-19).

Skolverket. Personalstatistik. *Lärare i olika lärarkategorier läsåret 2011/12, (tabell 5A)*.

Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/2.1862/2.4290/2.4293/personal-i-grundskolan-lasar-2011-12-1.171950> (2012-04-24).

Bilaga 1

Brev till rektorer

Hej!

Vi är två studenter från lärarutbildningen vid Högskolan i Kristianstad. Vi arbetar nu med vårt examensarbete som studerar hur pedagoger upplever undervisning i idrott och hälsa. För att undersöka detta kommer vi att intervjua sex pedagoger som undervisar i grundskolans tidigare år på olika skolor i Sverige. Vi skulle vara mycket tacksamma om er skola skulle vilja medverka i vår undersökning. Deltagandet är helt frivilligt och materialet som samlas in kommer att hanteras konfidentiellt. Vi vänder oss till dig som rektor för en förfrågan om er skolas medverkande i vår studie.

Väljer ni att delta kommer data att insamlas genom semistrukturerade intervjuer med pedagoger som undervisar i ämnet idrott och hälsa på er skola. Intervjuerna kommer att spelas in och materialet transkriberas. Det material som vi samlar in kommer behandlas konfidentiellt och enskilda pedagoger kommer inte gå att spåra. Skolor som medverkar kommer inte att nämnas vid namn. Insamlad data kommer enbart att användas i denna studie och förstörs/raderas efter bearbetning och analys samt godkänd examination av arbetet. Efter samtal med pedagogerna avgör hon/han om de vill medverka i studien.

Vi skulle vara väldigt tacksamma om er skola skulle vilja medverka i vår undersökning.

Har du frågor är du varmt välkommen att kontakta oss.

Marika Malmquist

0768-018544

marika.malmquist0088@stud.hkr.se

Johanna Stedt

0733-743955

johanna.stedt0014@stud.hkr.se

Tack på förhand

Bilaga 2

Brev till pedagoger

Hej!

Vi är två studenter från lärarutbildningen vid Högskolan Kristianstad. Vi arbetar nu med vårt examensarbete som studerar hur pedagoger som undervisar i idrott och hälsa i grundskolans tidigare år upplever undervisning i ämnet. Medverkande i vår studie kommer att vara sex pedagoger i grundskolans tidigare år på olika skolor i Sverige. Vi skulle vara mycket tacksamma om du skulle vilja hjälpa oss med vår undersökning genom att ställa upp på en intervju. Deltagandet är helt frivilligt och era svar kommer att hanteras konfidentiellt. Vi vänder oss till dig som pedagog för en förfrågan om ditt deltagande i vår studie.

Intervjuerna uppskattas ta ca 25-35 minuter och kommer att spelas in. Därefter kommer att materialet transkriberas. Det material som vi samlar in kommer behandlas konfidentiellt och enskilda pedagoger kommer inte gå att spåra. Skolor som medverkar kommer inte att nämnas vid namn och insamlad data kommer enbart att användas i denna studie och förstörs/raderas efter bearbetning och analys samt godkänd examination av vårt arbete.

Vi skulle vara väldigt tacksamma för just ditt deltagande i vår undersökning. Svar via telefon eller e-post önskas. I svaret ombeds ni uppge namn och telefonnummer samt förslag på datum och tid för genomförandet av intervjun. När vi har fått ditt svar kommer vi snarast att kontakta dig för en bekräftelse av datum och tid. Vår förhoppning är att intervjuerna kommer att ske senast vecka 18.

Har du frågor är du varmt välkommen att kontakta oss.

Marika Malmquist

0768-018544

marika.malmquist0088@stud.hkr.se

Johanna Stedt

0733-743955

johanna.stedt0014@stud.hkr.se

Tack på förhand

Bilaga 3

Intervjuguide Pilotstudie

Bakgrund

- Vad har personen för utbildning (under vilka år skedde utbildningen)
- Vilken befattning och arbetsbeskrivning har personen för tillfället
- Vilka ämnen är mest intressanta att undervisa i, fritt val utifrån personens befattning
- Vilka erfarenheter har personen av fysisk aktivitet på den egna fritiden

Undervisning

- Om pedagogen får välja, vill hon/han undervisa i ämnet idrott och hälsa? Motivera
- Hur viktigt anser pedagogen att det egna intresset för ämnet idrott och hälsa när det gäller undervisning i ämnet?
- Vad skiljer undervisning i idrott och hälsa i jämförelse med andra ämnen som pedagogen undervisar i?

Motorik

- Vad anser personen att motorisk träning innebär inom ämnet idrott och hälsa?
- Vilken uppfattning har personen om nutida barns motoriska förmågor?

Utbildning

- Anser personen att hans/hennes utbildning har bidragit till att han/hon känner sig kvalificerad att undervisa i ämnet idrott och hälsa? Beskriv för och nackdelar
- Vad anser pedagogen om ämneslärare även i grundskolans tidigare år? Fördelar, nackdelar?

Kunskapskvalitéer hos pedagog

- Vad anser personen att en idrottslärare bör kunna? Ge konkreta exempel på vad man bör kunna i grundskolans tidigare år!
- Känner personen att han/hon har den kunskap som behövs för att undervisa i idrott och hälsa i grundskolans tidigare år? Motivera
- Har personen för avsikt att fortbilda sig inom ämnet?
- Hur ser pedagoger på att vara en förebild genom att förespråka fysisk aktivitet som en positiv effekt på en hälsosam livsstil när det kommer till idrott och hälsa.

Bilaga 4

Intervjuguide

Bakgrund

- Vad har personen för utbildning (under vilka år skedde utbildningen och var)
- Vilken befattning och arbetsbeskrivning har personen för tillfället
- Hur många poäng/högskolepoäng idrott och hälsa har pedagogen med sig från sin lärarutbildning?
- Hur viktigt anser pedagogen att antalet poäng/högskolepoäng är för att undervisa i ämnet idrott och hälsa?
- Vilka ämnen är mest intressanta att undervisa i, fritt val utifrån personens befattning
- Vilka erfarenheter har personen av fysisk aktivitet på den egna fritiden

Undervisning

- Om pedagogen får välja, vill hon/han undervisa i ämnet idrott och hälsa? Motivera
- Hur viktigt anser pedagogen att det egna intresset för ämnet idrott och hälsa när det gäller undervisning i ämnet?
- Vad skiljer undervisning i idrott och hälsa i jämförelse med andra ämnen som pedagogen undervisar i?

Motorik

- Vad anser personen att motorisk träning innebär inom ämnet idrott och hälsa?
- Vilken uppfattning har personen om nutida barns motoriska förmågor?

Utbildning

- Anser personen att hans/hennes utbildning har bidragit till att han/hon känner sig kvalificerad att undervisa i ämnet idrott och hälsa? Beskriv för och nackdelar
- Vad anser pedagogen om ämneslärare även i grundskolans tidigare år? Fördelar, nackdelar?

Kunskapskvalitéer hos pedagog

- Vad anser personen att en idrottslärare bör kunna? Ge konkreta exempel på vad man bör kunna i grundskolans tidigare år!
- Känner personen att han/hon har den kunskap som behövs för att undervisa i idrott och hälsa i grundskolans tidigare år? Motivera
- Har personen för avsikt att fortbilda sig inom ämnet?

- Hur ser personen på sig själv som en förebild i ämnet idrott och hälsa, är det viktigt att leva som man lär? (Hur ser pedagoger på att vara en förebild genom att förespråka fysisk aktivitet som en positiv effekt på en hälsosam livsstil när det kommer till idrott och hälsa).

Bilaga 5

Informerat samtycke

Hej igen!

Först och främst vill vi säga att vi är mycket tacksamma för att du har valt att ställa upp på en intervju och på så vis hjälpa oss med vårt examensarbete.

Vi är två lärarstudenter från Högskolan i Kristianstad, Marika Malmquist och Johanna Stedt. Just nu håller vi på med vårt examensarbete som är en uppsats där vi vill undersöka pedagogers syn på den egna undervisningen i ämnet idrott och hälsa samt lärarutbildningens erbjudande inom området. För att undersöka detta kommer vi att genomföra intervjuer med sex pedagoger från olika skolor i Sverige. Intervjuerna kommer att spelas in och vi kommer även att föra minnesanteckningar.

Vi uppskattar att intervjun tar ca 25-35 minuter.

Efter intervjun kommer materialet att transkriberas. Dina svar kommer att hanteras konfidentiellt. Då kan ingen obehörig veta att det är just du som har svarat. Till vår hjälp med detta arbete har vi en handledare som är anställd på högskolan.

Deltagandet är helt frivilligt och du har rätt att när som helst avbryta din medverkan.

Än en gång tack till dig som har erbjudit dig att hjälpa oss med vår undersökning.

/Marika och Johanna

Jag samtycker till att delta i studien:

Datum Underskrift